

Vogelvrij

Vogelvrij

Een onderzoek naar werkelijkheidsconstructies in het debat over de paspoortaffaire van Ayaan Hirsi Ali

Project: MA-scriptie Film- en Televisiewetenschap
Universiteit Utrecht

Auteur: Linda Kloosterboer
m.l.kloosterboer@gmail.com

1ste begeleider: Dr. Rob Leurs
r.h.leurs@uu.nl

2de begeleider: Dr. Judith Keilbach
judith.keilbach@uu.nl

Datum: Mei 2013

"The important thing is not to stop questioning. Curiosity has its own reason for existing."

- Albert Einstein -

Voorwoord

Het is zover, voor u ligt mijn masterscriptie 'Vogelvrij'.

Een onderzoek dat zich richt op het mediadebat dat losbrak nadat VARA onderzoeksjournalistiek programma ZEMBLA in mei 2006 de aflevering: 'De Heilige Ayaan' uitzond. Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in werkelijkheidsconstructies, het ontstaan daarvan en de impact die het kan hebben op debatvoering in media, maatschappij en politiek.

Twee jaar geleden ben ik met de casus in aanraking gekomen, toen ik research deed voor een interview met filmproducent René Mendel. Op de website van zijn productiemaatschappij was een trailer van de film: DE LEUGEN [2010] te zien. Na het bekijken van de trailer was ik meteen gefascineerd. Het verhaal rondom het vertrek van Ayaan Hirsi Ali, had alle elementen in zich van een fictieve dramafilm. Ware het niet dat de film gebaseerd was op gebeurtenissen die zich daadwerkelijk in 2006 hadden afgespeeld. Leugens die al eerder, in 2002, geopenbaard waren zorgden in 2006 voor een storm aan media-aandacht en leidde uiteindelijk tot de val van het kabinet Balkenende II. Hoe kon het dat leugens die al eerder in de openbaarheid waren gekomen, jaren later nog een dergelijke impact konden hebben? Het werd mijn missie hier verder inzicht in te krijgen.

Met de voltooiing van dit onderzoek wordt mijn studententijd definitief afgesloten. Een zeer bijzondere en mooie periode waarin ik mij door veel mensen gesterkt en gesteund heb gevoeld. Toch wil ik graag vier personen in het bijzonder bedanken. Te beginnen bij mijn scriptiebegeleider Dr. Rob Leurs: het afronden van mijn Masteropleiding was niet mogelijk geweest zonder jouw steun en begeleiding. Als scriptiebegeleider heb je voor mij het verschil kunnen maken. Geen vraag of verzoek was jou teveel, dit is voor mij van onschatbare waarde geweest. Daarnaast waren onze scriptiebesprekingen op de Muntstraat 2a legendarisch. We hebben daar veel langdurige gesprekken gevoerd over media, politiek en maatschappij, waarbij we ons vaak verbaasden over dezelfde kwesties en vraagstukken. Dank voor je vertrouwen, geduld, inspiratie en kritische noten.

Ook wil ik graag mijn moeder bedanken: door nooit grenzen te stellen aan hetgeen ik kon bereiken heb je mij de ruimte gegeven dit zelf te ontdekken. Met de wetenschap dat ik altijd kon terugvallen op een liefdevolle thuisbasis ben ik in staat geweest mijn dromen na te jagen en risico's te nemen. De mijlpaal die nu bereikt is zie ik dan ook als een gezamenlijke overwinning.

Verder wil ik graag mijn vader bedanken: de weg die ik moest afleggen om hier te komen was lang en niet altijd voor de hand liggend. Toch was je altijd bereid te luisteren naar het waarom achter mijn beslissingen en heb je mij gesteund waar je kon. Hier ben ik je dankbaar voor. Zonder jouw hulp was dit resultaat niet mogelijk geweest.

Tenslotte, gaat mijn dank uit naar Meinie: door jouw ondersteuning en inzicht ben ik in aanraking gekomen met deze studie en uiteindelijk ook met mijn loopbaan. In de jaren van mijn studententijd heb jij mij altijd liefdevol bijgestaan rondom de vele hoogtepunten maar ook dieptepunten. Dit heeft ervoor gezorgd dat ik op cruciale momenten heb weten door te zetten. Zonder jouw hulp was ik niet zover gekomen.

Linda Kloosterboer

Eindhoven, mei 2013

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. Media, maatschappij en politiek	6
1.1 De opkomst van massamedia	6
1.2 Media en maatschappij	7
1.3 Een nieuwe drie-eenheid?	9
2. De paspoortaffaire	11
2.1 Het fenomeen Ayaan Hirsi Ali	11
2.2 Critici en bewonderaars	13
2.3 De leugens van 'de heilige Ayaan'	14
2.4 Het naturalisatie-onderzoek	15
3. Discourstheorie en analyse	18
3.1 De kern van de theorie en methode	18
3.2 Foucault	20
3.3 Laclau en Mouffe	21
4. De paspoortaffaire-analyse	25
4.1 Materiaal	26
4.2 Groepen, identiteiten en maatschappelijke verhoudingen	27
4.3 Knooppunten, elementen en momenten	34
4.4 Lege betekenaars	36
4.5 Discours	39
5 Conclusie	42

Literatuur

Bijlage I: Media-uitingen rondom Ayaan Hirsi Ali

Bijlage II: NOS achtuurjournaal

Bijlage III: RTL Boulevard

Bijlage IV: NOVA Den Haag Vandaag

Inleiding

“Nederland is in de ban van Ayaan. Ze bepaalt de afgelopen jaren de toon in het Islamdebat. Haar mening is duidelijk, ze vindt dat ze recht van spreken heeft omdat ze zelf weet wat het is [...] Maar wat is er waar van haar verleden? Van oorlogen, vluchten en uitgehuwelijkt worden.”

- Zembla-uitzending ‘De heilige Ayaan’ -

(11 mei 2006)

Het is 11 mei 2006 wanneer VARA onderzoeksjournalistiek programma ZEMBLA de aflevering ‘De heilige Ayaan’ voor het eerst uitzendt. In deze aflevering wordt ‘aan het licht gebracht’ dat VVD-Tweede Kamerlid Ayaan Hirsi Ali bij haar asielaanvraag in 1995 gelogen heeft over haar naam, geboortedatum en vluchtverhaal. Echter het blijft niet alleen bij beschuldigingen, Hirsi Ali geeft in dezelfde uitzending toe hierover gelogen te hebben. De aflevering van ZEMBLA markeert het begin van een periode waarin Ayaan Hirsi Ali als politica en privépersoon zwaar onder vuur komt te liggen.

Direct na het uitzenden van de ‘De heilige Ayaan’ raakt Hirsi Ali in een conflict met partijgenoot en toenmalig minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, Rita Verdonk. Tegelijkertijd komt Hirsi Ali’s geloofwaardigheid als politica onder druk te staan. Juist de persoon die jarenlang een uitgesproken mening had over vrouwenemancipatie en de Islam en zichzelf hiermee personifieerde, bleek gelogen te hebben over haar achtergrond. Slechts zes dagen nadat ZEMBLA opnieuw de leugens openbaarde kwam er met het vertrek van Ayaan Hirsi Ali uit de Tweede Kamer en Nederland een voorlopig ‘einde’ aan haar politieke carrière en was haar het Nederlanderschap ontnomen.

Nu, jaren na het plotselinge vertrek van Ayaan Hirsi Ali naar de Verenigde Staten spreekt het proces rondom de zogenoemde ‘paspoortaffaire’ nog steeds tot de verbeelding. Hoe kon één enkele aflevering van ZEMBLA een dusdanige impact hebben? En was de commotie rondom Hirsi Ali en Verdonk alleen aan de uitzending te wijten of speelden ook andere factoren een cruciale rol? Vragen die jaren na dato niets aan waarden hebben ingeboet.

Met name omdat de beschikbaarheid en het gebruik, en daarmee ook de

impact, van oude en nieuwe media toenemen. Verder worden politici in toenemende mate geconfronteerd met zaken die 'aan het licht worden gebracht' door journalisten. Informatie die eventueel politieke en of persoonlijke gevolgen heeft voor de politicus in kwestie. In die zin is het interessant en waardevol om enigszins inzicht te krijgen in de mechanismen die werkzaam zijn in een dergelijke 'media-explosie'.

Een tekenend voorbeeld hiervan is het schandaal dat in 2001 ontstond rondom voormalig Groen Links Kamerlid Tara Singh Varma. Singh Varma die jarenlang als Tweede Kamerlid het boegbeeld van migranten in Nederland was, bleek gelogen te hebben over het feit dat zij leed aan een terminale vorm van kanker. Het TROS televisieprogramma OPGELICHT wijdde een hele aflevering aan Singh Varma die haar ziekte verzonnen zou hebben om de aandacht af te leiden van haar financiële problemen.¹

Waar de schade in de affaire van Singh Varma 'beperkt' bleef tot haar eigen persoon en haar politieke partij, groeide de paspoortaffaire uit tot een politiek historische gebeurtenis. Na de uitzending van 'De heilige Ayaan' kwam niet alleen politica Hirsi Ali in de problemen ook haar politieke partij, de minister van Vreemdelingenzaken en Integratie en uiteindelijk ook de toenmalige regering. In juni 2006 zegde regeringspartij D66 de steun aan het kabinet op en de val van Balkende II was een feit. De ZEMBLA-aflevering bracht een domino-effect teweeg waarbij de gevolgen tot op nationaal niveau merkbaar waren. Wat maakte dat deze affaire uiteindelijk wel kon uitgroeien tot een substantiële gebeurtenis in de Nederlandse parlementaire geschiedenis?

Het laatste facet wat deze casus interessant maakt is het inzicht dat het verschaft in de werkelijkheidsconstructie van allochtonen in Nederland. In een periode waarin discussies over allochtonen veelal in combinatie met de Islam in media, politiek en maatschappij domineerden, raakte een allochtone politica met radicale standpunten over de Islam zelf in opspraak. De vrouw die haar recht van spreken ontleende aan haar persoonlijke achtergrond als Moslim en vluchteling, verloor de pilaren van waaruit zij meende recht van spreken te hebben. Wat gebeurde er precies toen die pilaren wegvielen?

¹ Volkskrant.nl "Dossier archief: Tara Singh Varma". [2001] Volkskrant. 11-01-2013.
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/581003/2001/08/04/Tara-Singh-Varma.dhtml>

Het onderzoek

Zoals gezegd beslaat de paspoortaffaire een opmerkelijke periode in de politiek historische en media-geschiedschrijving van Nederland. Die observatie in combinatie met mijn persoonlijke fascinatie voor de casus is de directe aanleiding voor dit onderzoek. De afbakening van dit onderzoek is gebaseerd op de eerste periode waarin de affaire zich afspeelde, te beginnen bij de ZEMBLA-uitzending op 11 mei 2006 en eindigend op 16 mei 2006 met de aankondiging van het vertrek van Ayaan Hirsi Ali uit de Tweede Kamer en Nederland. Dit is een periode met een duidelijk begin en eindpunt en vormt daardoor een natuurlijke afbakening voor dit onderzoek.

Door de hoeveelheid media-aandacht die deze affaire gegenereerd heeft, bestaat er voldoende materiaal om te onderzoeken. Toch was het noodzakelijk om een selectie te maken van dit aanbod, om zo het onderzoek overzichtelijk te houden en tegelijkertijd de kwaliteit van de resultaten te kunnen waarborgen. Daarbij is bij het selecteren van het te analyseren casusmateriaal mijn voorkeur uitgegaan naar mediaberichten afkomstig van televisie.

Wat hierbij de doorslag gaf is dat dit medium, ten tijde van de paspoortaffaire, een prominente rol speelde bij de verslaggeving hiervan. Zowel het begin van de affaire als de aankondiging van het vertrek van Hirsi Ali waren als eerste op televisie te zien. In de tussengelegen periode werd er in uiteenlopende televisieprogramma's melding gemaakt, volop gediscussieerd en gespeculeerd over de paspoortaffaire.

Uiteindelijk zijn er drie televisieprogramma's geselecteerd die het casusmateriaal vormen, juist omdat ze centraal staan in het narratief. Te noemen: het NOS ACHTUURJOURNAAL, NOVA DEN HAAG VANDAAG en RTL BOULEVARD. Alle drie de programma's hebben vanaf het begin van de affaire hiervan verslag gedaan en zijn de affaire actief blijven volgen.

Een affaire die, opmerkelijk genoeg, gebaseerd was op al eerder onthulde feiten. Al in september 2002 biechtte Ayaan Hirsi Ali, in het RTL 4-programma BAREND EN VAN DORP, op gelogen te hebben over haar asielaanvraag en identiteit. Dit leidde destijds niet tot een politieke crisis, sterker nog een maand later plaatste de VVD Hirsi Ali op de kandidatenlijst voor de Tweede

Kamerverkiezingen.² In hoeverre heeft het beeld dat in 2006 op televisie geschetst werd over de affaire, bijgedragen aan het feit dat deze leugens toen wel als problematisch gezien werden? Met andere woorden:

"Hoe zijn er werkelijkheden geconstrueerd in het debat over de paspoortaffaire van Ayaan Hirsi Ali?"

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden en inzicht te krijgen in de manier waarop een medium als televisie 'werkelijkheden' kan creëren, is het van belang eerst de historische context van media in combinatie met maatschappij en politiek te belichten. Dit om te kunnen zien dat er een historisch verband is tussen media, maatschappij en politiek. Door deze geschiedenis eerst te doorgronden kan een completer beeld ontstaan van de historische context waarin de casus zich bevindt. Het eerste hoofdstuk wordt afgesloten met een theoretische relatering van media, politiek en maatschappij.

In het tweede hoofdstuk wordt stilgestaan bij de paspoortaffaire en de belangrijkste elementen hiervan, te noemen: Ayaan Hirsi Ali, haar bewonderaars en critici, 'de leugens' en het door minister Verdonk ingestelde IND onderzoek naar Hirsi Ali's naturalisatie. In het derde hoofdstuk zal worden ingegaan op de theorie en analyse die centraal zal staan in dit onderzoek, namelijk: de discours­theorie en analyse. En alhoewel het veld van de discours­theorie en analyse breed en complex is, zal de focus worden gelegd op theoretici Foucault en Laclau en Mouffe en hun visie op discours­theorie en analyse. Uiteindelijk zal de analyse van Laclau en Mouffe worden ingezet voor deze casus.

Wat deze analyse geschikt maakt voor dit onderzoek is simpel, door middel van de discours­analyse is het mogelijk om grote structuren en patronen bloot te leggen over het spreken en denken over 'grote' onderwerpen zoals de paspoort­affaire.³ Daarbij wordt duidelijk hoe een specifiek onderwerp besproken en getoond wordt, wat voor perspectief op de 'werkelijkheid' die weergave

² Nova tv.nl "Zembla: Hirsi Ali loog over leven en asiel­geschiedenis" [2006] Nova: Den Haag Vandaag

<http://www.novatv.nl/page/detail/uitzendingen/4340/Zembla%3A+Hirsi+Ali+loog+over+leven+en+asiel­geschiedenis>

³ Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: Sage Publications, 2002. P. 1

weerspiegeld en welke consequenties voor de sociale realiteit hieraan verbonden zijn.

Het vertrekpunt van de discoursanalyse is het besef dat onze taal geen neutrale beschrijving van de werkelijkheid is.⁴ Door middel van taal categoriseren en structuren we onze wereld en geven daarmee betekenis aan de wereld of een aspect hiervan.⁵ Daarbij zorgt de sociaal constructivistische grondslag ervoor dat de discoursanalyse de relatie tussen taal, discourse en context probeert te onderzoeken en verklaren. Dit 'dwingt' een onderzoeker meer aandacht te hebben en open te staan voor alles dat relevant lijkt voor het onderzoek, zonder zich te laten begrenzen door een vaststaande theorie en de verwachtingen hiervan. Naar mijn mening zorgt dit voor een zekere dynamiek en originaliteit die het onderzoek ten goede komt.

Vervolgens zullen in hoofdstuk vier de dominante argumenten en redeneringen, die er gedurende de paspoortaffaire op televisie verschenen zijn, in kaart worden gebracht en geanalyseerd. Hierin zijn patronen te ontdekken die zich gedurende de affaire hebben afgespeeld. Het onderzoek zal afgesloten worden met een conclusie en voorstel voor vervolgonderzoek.

⁴ Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sag Publications, 2002. P. 8

⁵ *Ibidem*, 1

1. Media, maatschappij en politiek

“Society is permeated by the media, to an extent that the media may no longer be conceived of as being separate from cultural and other social institutions.”

- Stig Hjarvard -

(The Mediatization of Society)

Nog voordat inhoudelijk wordt ingegaan op de paspoortaffaire is het van belang stil te staan bij de rol die media spelen binnen de Nederlandse maatschappij en politiek. Want ook al wordt in dit onderzoek alleen het medium televisie onder de loep genomen, het medium zelf is onderdeel van een groter geheel. Televisie is onderdeel van een stelsel van oude en nieuwe media dat in de afgelopen decennia sterk in omvang is toegenomen en daarbij zijn sporen heeft nagelaten in de Nederlandse politiek en maatschappij. “We have come to depend on our media [...] for pleasure and information, for comfort and security, for some sense of the continuity of experience, and [...] for the intensities of experience.”⁶

Anno 2013 lijken media, maatschappij en politiek soms zelfs naadloos in elkaar over te gaan. En hoewel deze “samensmelting” het gevolg is van een reeks gebeurtenissen is er wel een beginpunt aan te wijzen, te beginnen met de komst van de krant als massamedium. In dit hoofdstuk zal dieper worden ingegaan op de ontstaansgeschiedenis van massamedia en de gevolgen hiervan in de maatschappij en politiek.

1.1 De opkomst van massamedia

De toegankelijkheid en het bereik van media zijn eind negentiende eeuw in een razend tempo toegenomen. Hierbij nam de krant het voortouw: “[...] social and economic change in the late nineteenth century, together with various technological developments led to the emergence of newspapers directed to, and attracting, a mass readership.”⁷ De krant had als medium dan al, in Amerika en West-Europa, zijn intrede gedaan maar kon zich pas tot massamedium

⁶ Silverstone, Roger. *Why study the media?* Londen: Sage Publications Ltd, 1999. P 1-2.

⁷ Gorman, Lyn., McLean, David. *Media and Society in the Twentieth Century. A Historical Introduction.* Oxford: Blackwell Publishing. 2003. P 5.

ontwikkelen na economische en technologische ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen hadden grote gevolgen voor zowel de producenten als de consumenten van dit medium. De krant werd voor producenten, met het toenemen van het aantal lezers, een economisch interessant medium voor adverteerders. Lezers van kranten konden namelijk tegelijkertijd fungeren als afzetmarkt.⁸ Consumenten daarentegen gebruikten de krant vooral als informatievoorziening. Met de ontwikkeling van de krant tot massamedium hadden lezers gemakkelijker toegang tot informatie uit voornamelijk het binnenland.

Echter, de sociaaleconomische ontwikkelingen die er eind negentiende eeuw plaatsvonden in Amerika en West-Europa boden ook de mogelijkheid voor een ander medium om zich te ontwikkelen tot massamedium namelijk, de film.⁹ Met een groot onderscheid "[...] while the reach of newspapers was confined to city, region, or nation film crossed cultural and national boundaries and created the basis for a global mass culture [...]"¹⁰ Een cultuur die begin twintigste eeuw, met name vanuit Amerika, geïmporteerd werd over de rest van de wereld en het medium tot een van de meest succesvolste ooit maakte.

Het eerste massamedium dat een prominente plaats wist te veroveren in de huiskamers van de consument was de radio. Dit medium deed in de jaren dertig van de twintigste eeuw zijn intrede en werd "[...] an integral part of the domestic environment, a key supplier of entertainment, and a trusted source of information."¹¹ Radio bracht een stroom van informatie op gang, die tot dan toe ongekend was en wist zich daarmee te onderscheiden van de andere massamedia. Pas in de jaren vijftig, met de komst van de televisie, kwam hier verandering in. De populariteit van massamedia als krant, film en radio namen af en de populariteit van televisie bereikte ongekende hoogtes.¹²

1.2 Media en maatschappij

De komst televisie zorgde niet alleen voor grote veranderingen in het medialandschap, ook op maatschappelijk niveau liet het zijn sporen na.

⁸ Gorman, Lyn., McLean, David. *Media and Society in the Twentieth Century. A Historical Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing. 2003. p. 64.

⁹ Ibidem., 24.

¹⁰ Ibidem., 24.

¹¹ Ibidem., 45

¹² Ibidem., 126.

Televisie werd: “[...] one of the major long-term factors that would shape the moral and mental attitudes, and the values of our society.”¹³ De programma’s, die televisie produceerden, herbergden betekenisssystemen waarbinnen pogingen werden ondernomen dominante ideologieën te ventileren.¹⁴ Ideologieën die hun weerslag hadden in de maatschappij en binnen het publieke debat. In de 21ste eeuw heeft het medium televisie dan ook uit weten te groeien tot een invloedrijke culturele *agent*: een medium waarbinnen meningen werden gecirculeerd en uitspraken werden uitgelokt.¹⁵

Anders dan op het eerste gezicht misschien mag lijken waren de televisiekijkers geen willoze slachtoffers van dit nieuwe medium. Massamedia stelden individuen in staat geheel zelfstandig informatie te vergaren die niet persé uit hun directe omgeving afkomstig waren.¹⁶ “[...] horizons of understanding are broadened: people are no longer limited by patterns of face-to-face interaction but are shaped increasingly by the expanding networks of mediated communication.”¹⁷

Er ontstonden vormen van communicatie die de noodzaak om zowel op dezelfde tijd als plaats aanwezig te zijn voor informatie overdracht liet vervallen. “Today we live in a world in which the capacity to experience is disconnected from the activity of encountering.”¹⁸ Dit stelde mensen, voor het eerst in de geschiedenis, in staat ervaringen op te doen waar zij normaliter niet mee in aanraking konden komen. Een mooi voorbeeld hiervan is de maanlanding in 1969. Deze historische gebeurtenis was live via radio en televisie te volgen. In de nacht van 20 op 21 juli werd de Apollomissie ononderbroken op radio en televisie uitgezonden.¹⁹

Toch bracht deze nieuw verworven vrijheid, paradoxaal genoeg, ook een nieuwe afhankelijkheid met zich mee. Mensen zijn, in hun zoektocht naar informatie, afhankelijker geworden van sociale instituties en systemen die hen informatie verschaffen die bol staat met symboliek.²⁰ De alsmaar toenemende stroom aan informatie heeft ervoor gezorgd dat:

8

¹³ Gorman, Lyn., McLean, David. *Media and Society in the Twentieth Century. A Historical Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing, 2003. p. 126.

¹⁴ Fiske, John. *Television Culture. Popular, Pleasure and Politics*. London: Methuen & Co, 1987. P 2.

¹⁵ *Ibidem*, 1.

¹⁶ Thompson, J.B. *The media and modernity. A social theory of the media*. Stanford: Stanford University Press, 1995. P 15.

¹⁷ *Ibidem*, 17.

¹⁸ *Ibidem*, 16.

¹⁹ Beeld en Geluid Wiki. “Maanlanding 1969.” [2010]. Beeld en Geluid. 22-08-2012.

http://beeldengeluidwiki.nl/index.php/Maanlanding_1969

²⁰ *Ibidem*, 21.

"[...] individuals are continuously confronted with new possibilities, their horizons are continuously shifting, their symbolic points of reference are continuously changing."²¹ Ondanks dat media zelf hebben bijgedragen aan de groei van sociale complexiteit fungeren ze tegelijkertijd als wegwijzer in het systeem.²² Media beslissen welke nieuwsfeiten voldoende nieuwswaarde hebben om vermeld te worden in de kranten, op de radio en televisie.

1.3 *Een nieuwe drie-eenheid?*

Media, maatschappij en ook politiek lijken inmiddels onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zo is het ondenkbaar geworden dat politieke debatten gevoerd worden zonder tussenkomst van media.²³ "Het publieke domein kan in deze tijd alleen bestaan dankzij het bestaan van radio, dagbladen, opinietijdschriften en internet. De politieke instanties zijn, voor hun democratisch functioneren, deels afhankelijk van de media."²⁴ Tegelijkertijd ontlenen 'de media' hun maatschappelijk en financieel-economisch bestaansrecht voor een groot deel aan het politieke bedrijf. In die zin zijn politiek en media afhankelijk van elkaar.

Binnen deze afhankelijkheidsrelatie hebben de journalistieke media het recht en de plicht om het publiek te informeren over zaken van maatschappelijk belang.²⁵ Zij hebben de taak niet alleen een feitelijke weergave te geven van wat er in de politiek plaatsvindt, maar ook een kritische en onafhankelijke houding aan te nemen tegenover politici en gezagsdragers. Daarmee hebben media zich kunnen ontwikkelen tot een controlerende macht binnen de Nederlandse democratie.²⁶

Deze invloed was recentelijk nog zichtbaar bij de Tweede Kamer verkiezingen in 2012. Tijdens de verkiezingsstrijd werden politieke uitspraken door diverse media gecontroleerd op onjuistheden en 'waarheidsgehalte'. Dit om zo 'het eerlijke verhaal' te laten zegevieren. Wanneer bij het controleren van de feiten onregelmatigheden werden ontdekt, werden politici hierop aangesproken en moesten ze hier vaak verantwoording voor moesten afleggen.

²¹ Thompson, J.B. *The media and modernity. A social theory of the media*. Stanford: Stanford University Press, 1995. P 18

²² Ibidem, . 21.

²³ Raad voor het openbaar bestuur. *Politiek en media. Pleidooi voor een LAT-relatie*. Den Haag: ROB, 2003.

²⁴ Ibidem, 9.

²⁵ Code van de Raad voor Journalistiek

²⁶ Raad voor het openbaar bestuur. *Politiek en media. Pleidooi voor een LAT-relatie*. Den Haag: ROB, 2003. P 9.

In dit geval stonden media tussen de overheid en diens burgers in.

Dat dit krachtenveld op zijn beurt spanningen kan veroorzaken is logisch. "Naast een gemeenschappelijk belang bij informatie en publiciteit hebben politiek en media ieder een strikt eigen belang om informatie te sturen."²⁷ Politici willen draagvlak creëren voor hun eigen voorstellen en besluiten, electorale winsten behalen en vervolgens die macht vasthouden. Zij hebben er dus belang bij zo voordelig mogelijk in de publiciteit te verschijnen. Media op hun beurt sturen informatie door zich te mengen in het inhoudelijke publieke debat, hierin stelling te nemen en nieuwsfeiten te selecteren. Dit doen ze zowel voor commerciële doeleinden als voor hun journalistieke 'plicht'. In beiden gevallen ontstaan er soms conflictsituaties waarin politici of media een actieve rol aannemen om de boodschap die ze overbrengen naar eigen belang te sturen.²⁸

En waar de politiek eeuwenlang de grootste sturende macht was binnen het publieke debat lijken de media die rol steeds meer over te nemen. "Media zijn in toenemende mate de poortwachters, makelaars en regisseurs geworden van het openbare debat [...]" Dit leverde zowel vanuit de politiek als vanuit overheid advies organen veel kritiek op. Niet onbegrijpelijk want politici "[...] hebben immers vaak een ander belang bij openbaarmaking en journalisten brengen niet zelden datgene naar buiten wat politici graag binnen hadden willen houden."²⁹

Toch zijn de veranderingen, naar mijn mening, onontkoombaar. De tijd waarin de politieke elite in een zekere beslotenheid het land kon besturen, is voorbij. In toenemende mate worden politici door middel van televisie-interviews en debatten in beeld gebracht en ondervraagd.³⁰ En moeten zij verantwoording afleggen over gevoerd beleid en besluitvorming. Daarbij is het Nederlandse politieke landschap, het afgelopen decennium, sterk veranderd. Met de stormachtige opkomst van politicus Pim Fortuyn, in 2002, was een cultuur-politieke omslag een feit. Met zijn motto 'ik zeg wat ik denk en doe wat ik zeg' verruwde en verharde het politieke debat.³¹

²⁷ Raad voor het openbaar bestuur. *Politiek en media. Pleidooi voor een LAT-relatie*.

Den Haag: ROB, 2003. P 9

²⁸ Ibidem, 9-12.

²⁹ Brants, K.L.K., Philip. Van Praag. *Politiek en media in verwarring. De verkiezingscampagnes in het lange jaar 2002*. Amsterdam: Het Spinhuis, 2005. P 1.

³⁰ Raad voor het openbaar bestuur. P 20.

³¹ Brants, K.L.K., Philip. Van Praag. *Politiek en media in verwarring. De verkiezingscampagnes in het lange jaar 2002*. Amsterdam: Het Spinhuis, 2005. P 2.

2. De paspoortaffaire

“Zoals ook Ayaan al aangaf heeft zij nooit geheimzinnig gedaan over haar personalia. Naar ik begrijp zijn het foute geboortjaar [...] en de naam [...] de aanleiding om vast te stellen dat Ayaan geen Nederlandse is, die feiten zijn al jaren publiek bekend. Ze schrijft er in 2002 al over in haar boek de zootjes fabriek [...] op dit punt bevat de recente televisie-uitzending absoluut niks nieuws. [...]”

- Gerrit Zalm -

(Sociëteit Nieuwspoort: 16 mei 2006)

Onder grote belangstelling van zowel nationale als internationale pers legt Ayaan Hirsi Ali op 16 mei 2006 haar functie als lid van de Tweede Kamer neer. Daarmee eindigt haar Nederlandse politieke carrière abrupt. In een persconferentie, die rechtstreeks door de NOS wordt uitgezonden, gaat Hirsi Ali in op het tumult dat is ontstaan na uitzending van ‘De heilige Ayaan’ door VARA onderzoeksjournalistiek programma ZEMBLA.³²

Na de persconferentie spreekt VVD-partijgenoot Gerrit Zalm publiekelijk zijn ongenoegen uit over de wijze waarop Hirsi Ali binnen 48 uur haar Nederlanderschap verliest. Slechts vijf dagen na de ZEMBLA-uitzending is Hirsi Ali’s verblijf in de Tweede Kamer en in Nederland onhoudbaar geworden en vertrekt ze: “Ik ga Nederland verlaten. Verdrietig en opgelucht zal ik opnieuw mijn koffers pakken. Ik ga door.”³³

2.1 Het fenomeen Ayaan Hirsi Ali

Nog voor haar toetreden tot de Tweede Kamer wist Ayaan Hirsi Ali de aandacht op zich te vestigen. Dit deed zij onder andere door ferme uitspraken te doen over de Islamitische cultuur. Bij haar eerste televisie optreden, in het discussieprogramma RONDON 10 op 12 september 2002, kreeg Hirsi Ali de mogelijkheid om vanuit haar persoonlijke ervaring de ‘premoderne’ Islam te beoordelen.³⁴ Zij sprak daarbij op persoonlijke titel als ‘verlicht’ Moslim. In die aflevering raakte Hirsi Ali in een verhitte discussie met Marokkaans schrijver Ali Eddaoudi.

³² Berkeljon, Sara., Hans. Wansink. *De orkaan Ayaan. Verslag van een politieke carrière.* Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006. P 13.

³³ Ibidem, 29.

³⁴ Crone, Vincent C.A. *The rise and fall of Ayaan Hirsi Ali.* Cambridge Scholars Press, 2010. P 6.

Ayaan Hirsi Ali:

*"In de eerste plaats, omdat het mijn religie is en mijn cultuur is en ik mij bevind in een vrij land met vrijheid van meningsuiting, vind ik dat ik mijn eigen religie mag bekritisieren. [...] Het is mijn religie, ik mag het toch achterlijk noemen. [...] het is achterlijk, het is mijn religie."*³⁵

Voorafgaand aan de discussie had Hirsi Ali, in een radio-interview, de Islam een achterlijke religie genoemd.³⁶ Dit tot grote woede van de Islamitische Turkse en Marokkaanse gemeenschap in Nederland. Later, in februari 2003 deed Ayaan Hirsi Ali veel stof opwaaien toen zij in een interview met het dagblad TROUW, de profeet Mohammed 'een perverse man' noemde.³⁷

Ook als VVD-kamerlid bleef Ayaan Hirsi Ali de tegenstellingen opzoeken. Hirsi Ali uitte openlijk felle kritiek op de Islamitische cultuur en de positie van de vrouw hierin. Zij deed deze uitspraken zowel vanuit haar functie als woordvoerder van de portefeuille 'Integratie en Emancipatie' evenals zelfverklaard aanhanger van de Islam. Daarmee zette zij de verhouding tussen Moslims en niet-Moslims in Nederland verder op scherp. Dit terwijl het politieke en publieke debat al onder spanning stond door de aanslagen van 11 september 2001 in de Verenigde Staten.³⁸

Naar eigen zeggen waren deze aanslagen en de defensieve reactie van een grote meerderheid van de Moslims, de directe aanleiding voor Ayaan Hirsi Ali om zich in het publieke debat te manifesteren. "Zij ging op zoek naar de wortels van deze haat en agressie in de Islam zelf, het geloof waarvan zij, door haar orthodoxe opvoeding en scholing, was doordrongen."³⁹

Hirsi Ali's on-Nederlandse achtergrond en onconventionele manier van politiek bedrijven zorgden ervoor dat zij kon rekenen op veel aandacht van de media. Niet onbegrijpelijk: Hirsi Ali was een unicum in het Nederlandse politieke landschap. Ze profileerde zich als voormalig vluchteling, verlicht Moslim en vrouw die binnen korte tijd succesvol carrière wist te maken

³⁵ Crone, Vincent C.A. *The rise and fall of Ayaan Hirsi Ali*. Cambridge Scholars Press, 2010. P 7.

³⁶ Ibidem, 7.

³⁷ Cliteur, Paul. "Seks met een kind geldt nu eenmaal als pervers." [2003]. *Trouw*. 28-01-2003.

³⁸ Crone, Vincent C.A. *The rise and fall of Ayaan Hirsi Ali*. Cambridge Scholars Press, 2010. P 3.

³⁹ Berkeljon, Sara., Hans. Wansink. *De orkaan Ayaan. Verslag van een politieke carrière*. Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006. P 143.

binnen het Nederlandse politieke bestel en viel daarmee op. In 2003 had Hirsi Ali als beginnend Kamerlid een *exposure* in de media, waar menig minister jaloers op kon zijn.⁴⁰

Daarmee had Ayaan Hirsi Ali een machtig wapen in handen. Door haar positie in het politieke landschap, kritische uitspraken en controversiële standpunten wist ze discussies op te wekken die het nieuws haalden. Discussies die vaak gingen over gevoelige onderwerpen zoals immigratie, terreurbestrijding, vrijheid van religie en meningsuiting. Veelal werden die felle discussies op hun beurt weer opgepikt door nieuws- en actualiteiten programma's alwaar de discussies verder oplaaiden en werden omgevormd tot een debat.

Ook kranten en tijdschriften deden een duit in het zakje door de debatten een podium te bieden. Tenslotte kon de politiek en dan in het bijzonder de Tweede Kamer, niet achterblijven zich te mengen in de debatten en verschenen Hirsi Ali's discussiepunten vaak op de politieke agenda. Hiermee was de cirkel rond: Hirsi Ali wist zich keer op keer in de kaart te laten spelen.

2.2 Critici en bewonderaars

Toch waren er ook grenzen aan haar populariteit in Nederland. Om te beginnen lag de boodschap van Hirsi Ali soms zwaar op de maag. "Haar denkbeeld van een botsing tussen beschavingen uit het Westen en Oosten, van een ideologische oorlog tussen enerzijds democratie, vrijheid en individualiteit en anderzijds theocratie, onderwerping en groepsdwang, riep in Nederland enorme weerzin op."⁴¹ Wanneer Hirsi Ali in maart 2002 de Islam voor de eerste keer op televisie bekritiseerde, ontvangt zij na de uitzending haar eerste *hatemail*.⁴²

En dan, op het hoogtepunt van haar carrière krijgt Ayaan Hirsi Ali te maken met de moord op regisseur Theo van Gogh. Op 2 november 2004 wordt Van Gogh door Mohammed Bouyeri om het leven gebracht. Op het lichaam van Van Gogh laat Bouyeri een brief achter, gericht aan Hirsi Ali.⁴³ Door de gewelddadige moord komt Hirsi Ali in een isolement terecht en haar persoonlijke

⁴⁰ Berkeljon, Sara., Hans. Wansink. *De orkaan Ayaan. Verslag van een politieke carrière*. Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006. P 14.

⁴¹ Ibidem, 145.

⁴² Berkeljon, Sara. "Hirsi Ali was spraakmakend sinds de eerste dag." [2006]. *Volkscrant*. 1-07-2012.

⁴³ Muller, E.R., Rosenthal, U. et. al. *Terrorisme. Studies over terrorisme en terrorismebestrijding*. Deventer: Kluwer, 2008. P 17.

bewaking wordt verder geïntensiveerd.⁴⁴ De moord op Van Gogh zorgde ervoor dat Hirsi Ali, in haar functie als VVD-Kamerlid, steeds verder van de kiezers, die zij vertegenwoordigde, af kwam te staan. Mede hierdoor richtte zij zich steeds meer op de internationale politiek en opinie.

Hirsi Ali kon door deze koerswijziging steeds meer rekenen op internationale belangstelling voor haar persoon en politieke denkbeelden. Met interesse en bewondering wordt gekeken naar de van oorsprong Somalische vrouw die zich 'had weten te bevrijden' van haar onderdrukte positie binnen haar cultuur en religie, en carrière had weten te maken in de Nederlandse politiek. In 2005 wordt Hirsi Ali door het Amerikaanse tijdschrift TIME MAGAZINE opgenomen in de lijst van honderd meest invloedrijke personen ter wereld. In januari 2006 roept het tijdschrift READERS DIGEST Ayaan Hirsi Ali uit tot Europeaan van het jaar "[...] wegens haar moed en volharding om het lot van onderdrukte Islamitische vrouwen op de Nederlandse en Europese agenda te zetten."⁴⁵

Nog voordat Hirsi Ali in mei 2006 in opspraak raakt door de televisie-uitzending van ZEMBLA, heeft zij al besloten niet in aanmerking te willen komen voor een tweede termijn in de Tweede Kamer. Zij had toen al een nieuwe baan bemachtigd bij: het American Enterprise Institute in Washington.⁴⁶

2.3 *De leugens van 'de heilige Ayaan'*

Nog voor de publieke uitzending van 'De heilige Ayaan' organiseert VARA onderzoeksjournalistiek programma ZEMBLA op donderdagmiddag 11 mei 2006 een persvertoning. "Naar aanleiding daarvan maakte het NOS JOURNAAL een item voor de uitzending van acht uur."⁴⁷ Ook programma's als RTL BOULEVARD en NOVA DEN HAAG waren vooraf geïnformeerd, beiden besteden in hun uitzendingen van die avond aandacht aan 'de leugens' van Ayaan Hirsi Ali.

Die avond zendt de VARA de aflevering 'De heilige Ayaan' uit. In deze uitzending wordt 'onthuld' dat Hirsi Ali gelogen heeft over haar geboortenaam, geboortedatum en vluchtverhaal. Op basis van onjuiste gegevens

⁴⁴ Berkeljon, Sara., Hans. Wansink. *De orkaan Ayaan. Verslag van een politieke carrière.* Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006. P 148.

⁴⁵ Elsevier. "Hirsi Ali uitgeroepen tot European van het jaar." [2005]. Elsevier. 15-06-2012.

⁴⁶ Berkeljon, Sara., Hans. Wansink. *De orkaan Ayaan. Verslag van een politieke carrière.* Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006. P 7.

⁴⁷ Ibidem, 13

heeft zij in 1992 toestemming gekregen om, als erkend vluchteling, in Nederland te blijven. In 1997 volgt de naturalisatie waardoor zij de Nederlandse nationaliteit verkrijgt.

In de ZEMBLA-uitzending geeft Hirsi Ali ruiterlijk toe gelogen te hebben over haar personalia echter, ze blijft bestrijden niet op de vlucht te zijn geweest voor haar familie. Dit omdat Hirsi Ali, na in het huwelijk te zijn getreden met haar neef, besloot niet met hem verder te willen. Ayaan Hirsi Ali, vlucht bij haar tussenstop in Duitsland, met de trein naar Nederland. Haar man die in Canada op haar wacht, komt hier pas achter wanneer Hirsi Ali al in Nederland asiel heeft aangevraagd.⁴⁸

Ondanks dat in de uitzending van 'De heilige Ayaan' gesuggereerd wordt dat er nog niet eerder onthulde feiten aan het licht worden gebracht, was dit niet geheel waar. De leugens die ZEMBLA beweert te onthullen waren al eerder in de publiciteit gebracht. "Al in 2002 vertelde Hirsi Ali bij BAREND EN VAN DORP dat zij had gelogen bij haar asielaanvraag, en dat ze uit Kenia kwam."⁴⁹ In 2004 plaatste het *NRC Handelsblad* een publicatie waarin naar voren werd gebracht dat Ayaan Hirsi Ali bij haar asielaanvraag haar naam van Hirsi Magan had veranderd in Hirsi Ali. Ook in het boek *In godsnaam* van NRC Handelsblad journalisten Jutta Chorus en Achmet Olgun en in een interview van Hirsi Ali in *The New York Times* [2005] kwamen deze feiten naar boven.⁵⁰

Wat nog niet eerder publiekelijk naar buiten was gebracht, was de bewering dat de VVD allang op de hoogte was van Hirsi Ali's leugens. "Het was naar buiten gebracht [...] in mijn gesprek met Salem, Bas Eenhoorn en Neelie Kroes heb ik uitgelegd hoe het precies zit. Toen zijn zij daarover gaan vergaderen en toen hebben ze gezegd: Dat is geen beletsel." De redactie van ZEMBLA verifieert dit verhaal en de VVD bevestigt dit en laat weten "[...] dat was geen beletsel om haar toch Kamerlid te maken."⁵¹

2.4 *Het naturalisatie-onderzoek*

Nog diezelfde avond werd duidelijk dat deze uitzending niet zonder gevolgen zou blijven. Kamerlid Hilbrand Nawijn, de voorganger van minister Verdonk en

⁴⁸ Zembla. Dongen, Jos. van. Nederland 3. VARA. 11-05-2006.

⁴⁹ Berkeljon, Sara., Hans. Wansink. *De orkaan Ayaan. Verslag van een politieke carrière.* Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006. P. 14

⁵⁰ Ibidem, 14

⁵¹ Zembla. Dongen, Jos. van. Nederland 3. VARA. 11-05-2006.

voormalig directeur van de IND, stelde die avond Kamervragen. "Hij wilde dat Verdonk Hirsi Ali het Nederlanderschap zou ontnemen, als ze inderdaad gelogen had bij haar asielaanvraag."⁵²

Op zaterdag 13 mei werd bekend dat Rita Verdonk, toenmalig minister van Vreemdelingenzaken en Integratie, een onderzoek naar de naturalisatie van Ayaan Hirsi Ali had ingesteld. Hierin werd onderzocht of Hirsi Ali terecht genaturaliseerd was en of haar het Nederlanderschap kon worden ontnomen.⁵³ Diezelfde dag werd er een opzienbarend opiniestuk in TROUW geplaatst van hoogleraar René de Groot van de Universiteit van Maastricht. Hierin verwees hij naar een arrest van de Hoge Raad van 11 november 2005. Hierin staat: "[...] dat het opgeven van een valse naam bij een naturalisatieverzoek neerkomt op identiteitsfraude." De Hoge Raad deed deze uitspraak naar aanleiding van een naturalisatieprocedure in 1992 van een gevluchte Iraakees. "[...] een naturalisatiebesluit waarin valse of fictieve persoonsgegevens zijn opgenomen betrokkene immers niet identificeert en daarom geen rechtsgevolg heeft."⁵⁴ De Groot verwijst daarmee naar het naturalisatieverzoek van Hirsi Ali en 'impliceert' dat ook zij nooit de Nederlandse identiteit heeft verkregen en dus ook nooit verkiesbaar gesteld had kunnen worden als Kamerlid. Dit is dan ook de grootste troef die minister Rita Verdonk later, bij de uitkomst van het onderzoek, zal inzetten.

Binnen 48 uur, op maandag 15 mei 2006, was het door minister Verdonk ingestelde naturalisatie-onderzoek afgerond. De conclusie: Ayaan Hirsi Ali had de Nederlandse nationaliteit nooit verkregen. Daarbij werd zoals gezegd het arrest van de Hoge Raad als troef ingezet. Daarnaast gaf Verdonk aan "[...] dat zij dit nieuws nog die avond naar buiten wilde brengen."⁵⁵ Op verzoek van zowel haar partijgenoot Gerrit Zalm als Ayaan Hirsi Ali besloot ze te wachten tot na de persconferentie van Hirsi Ali. "De brief die ze over de naturalisatie van Hirsi Ali naar de Kamer moest sturen, zou ze tot die tijd niet openbaar maken."⁵⁶ Toch

⁵² Berkeljon, Sara., Hans. Wansink. *De orkaan Ayaan. Verslag van een politieke carrière*. Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006. P. 17.

⁵³ Ibidem, 11.

⁵⁴ Ibidem, 21.

⁵⁵ Ibidem, 24.

⁵⁶ Ibidem, 24.

wist nieuws- en actualiteitenprogramma NOVA DEN HAAG VANDAAG diezelfde avond nog de hand te leggen op de brief, hij was uitgelekt. Dit deed minister Verdonk besluiten, zonder overleg met toenmalig minister president Jan Peter Balkenende, de brief alsnog direct naar de Tweede Kamer te sturen.⁵⁷

⁵⁷ Op 16 mei vind er in de Tweede Kamer een spoeddebat plaats over de resultaten van het onderzoek van minister Verdonk. Uiteindelijk wordt minister Verdonk gedwongen te kijken naar de mogelijkheden om Ayaan Hirsi Ali het Nederlanderschap te laten behouden. Op 28 juni volgt er opnieuw een spoeddebat: inmiddels is naar buiten gekomen dat Hirsi Ali een verklaring van schuldbekentenis moest afleggen om haar Nederlanderschap te kunnen behouden. Uiteindelijk zegt coalitiepartner D66 het vertrouwen in minister Verdonk op en s neuvelt het kabinet Balkenende II.

3. Discourstheorie en analyse

"Our knowledge of the world should not be treated as objective truth. Reality is only accessible to us through categories, so our knowledge and representations of the world are not reflections of the reality 'out there', but are rather products of our ways to categorizing the world, or, in discursive analytical terms, products of discourse."

- Marianne Jorgensen & Louise J. Phillips -
(*Discourse Analysis as Theory and Method*)

Bij het analyseren van de televisieprogramma's, die een prominente rol hebben gespeeld tijdens de berichtgeving over de paspoortaffaire, zal zowel de discourstheorie als -methode worden ingezet. Dit omdat de theorie en methode nauw met elkaar bonden zijn. Daarbij biedt de discoursanalyse de mogelijkheid om grote structuren en patronen bloot te leggen in het spreken en denken over 'grote' onderwerpen, zoals het discours dat ontstond rondom de paspoortaffaire.

3.1 De kern van de theorie en methode

Het veld van de discourstheorie en analyse is complex en veelbesproken. Dit omdat de discourstheorie niet eenduidig is. De benadering wordt gebruikt in verschillende vakgebieden van mediastudies tot linguïstiek en voor verschillende toepassingen variërend van gespreksanalyse tot ideologische analyse. Mede hierdoor zijn er verschillende stromingen binnen de discourstheorie ontstaan, die verschillen in hun toepassing, aannames en reikwijdte.⁵⁸

Ondanks de verschillen binnen de diverse stromingen is het vertrekpunt van vrijwel alle discourstheorieën: het besef dat onze taal geen neutrale beschrijving van de werkelijkheid is. "With language, we create representations of reality that are never more reflections of a pre-existing reality but contribute to constructing reality."⁵⁹ Door middel van taal categoriseren en structureren we onze wereld en geven we daarmee betekenis aan de 'werkelijkheid'.⁶⁰ Dit betekent niet dat er geen werkelijkheid buiten taal bestaat, maar we kunnen de

⁵⁸ Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: Sage Publications, 2002. 5-6

⁵⁹ Ibidem, 8-9.

⁶⁰ Ibidem, 24.

sociale werkelijkheid alleen waarnemen en begrijpen door taal. Met taal construeren en veranderen we actief onze wereld, identiteiten en sociale relaties. Mensen zijn dus actief in het vormgeven van hun (sociale) wereld en de betekenisgeving hiervan.⁶¹

In het algemeen geldt dat de discoursanalyse gericht is op het verkrijgen van kennis over hoe sociale werkelijkheden (met name: sociale identiteiten en verhoudingen) via discursieve (discours producerende) praktijken geconstrueerd worden en hoe deze constructies het karakter kunnen krijgen van vanzelfsprekendheden.⁶² Juist datgene wat in het dagelijks leven als vanzelfsprekend en waar wordt opgevat, wordt door de kritische discoursanalyse als historisch specifiek ontrafeld.⁶³

Onze identiteit, kennis en manier van kijken naar de wereld om ons heen is in het licht van de discourestheorie zowel historisch als cultureel bepaald. De wereld zoals wij die kennen is voortdurend onderhevig aan veranderingen. Wat wij in 'die wereld' als waarheid zien is onderhevig aan macht en daarnaast een consequentie van hoe wij de wereld structureren, welke discourses we gebruiken voor het omschrijven van onze leefwereld.⁶⁴ Kennis en waarheid worden dus bepaald door 'de heersende macht(en)' en uitgewisseld door sociale handelingen.

Daarmee wordt ook de normering gemaakt voor wat standaard is en wat niet. Bepaalde handelingen, ideeën en opvattingen worden als 'normaal' gezien, al wat hier niet in past als afwijkend. Discours is op die manier een proces van in- en uitsluiting.⁶⁵ Deze theoretische basis is in overeenstemming met die van het sociaal constructivisme in die zin dat de manier waarop we de wereld om ons heen construeren en hoe we daarmee kennis creëren ook resulteert in een bepaalde manier van handelen. Taal, kennis en waarheid zijn zo gekoppeld aan ons sociale handelingsvermogen.

Daarbij zorgt de sociaal constructivistische grondslag ervoor dat de discoursanalyse de relatie tussen taal, discourse en context probeert te onderzoeken en verklaren. En hoewel verschillende stromingen binnen de

⁶¹ Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: Sage Publications, 2002. P. 27

⁶² Phillips, N, en C. Hardy. *Discourse analysis. Investigating Processes of Social Construction*. Sage Publications, 2002. P 2-10.

⁶³ Ibidem, 1-10.

⁶⁴ Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: Sage Publications, 2002. P.29.

⁶⁵ Ibidem, 32.

discoursanalyse verschillen in de wijze waarop tekst en context gecombineerd worden is er overeenstemming over het 'feit' dat het onmogelijk is discours te onttrekken van diens bredere context en sociale realiteit.⁶⁶ "As Fairclough has asserted, analysis cannot be separated from interpretation and analyses need to be 'sensitive' to their own interpretative tendencies and social reasons for them."⁶⁷ Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld narratieve en of gespreksanalyses die taal of conversatie binnen een discours als op zichzelf staande elementen zien.⁶⁸

3.2 Foucault

Zoals eerder aangegeven kennen de discoursstheorie en -analyse verschillende stromingen. Een zeer invloedrijke stroming is afkomstig van de Franse filosoof Michel Foucault, hij was één van de belangrijke grondleggers van de discoursstheorie. Foucault beschouwde discoursen als pakketten met beperkende regels die bepalen wat betekenisvol is en wat gezegd kan worden.⁶⁹ Foucault gebruikt daarbij de term 'discours' als aanduiding van het geheel van sociale regels en sociale praktijken via welke een specifiek systeem van 'kennisobjecten' geproduceerd wordt.⁷⁰ Binnen die discoursen konden kennis en waarheid ontstaan.

Ondanks dat mensen dus zelf het handelingsvermogen hebben om deze kennis en waarheid te creëren speelt "power" volgens Foucault een belangrijke rol. Macht die niet zozeer, zoals de klassiek Marxistische theorie, van bovenaf geïmplementeerd wordt, maar een scheppende kracht die voorwaarden scheidt in een sociale realiteit, discoursen vormt en relaties tussen objecten en subjecten bepaald.⁷¹ In die zin wordt identiteit in zekere mate bepaald en tegelijkertijd beperkt door het dominante discours. Discoursen structureren dus onze realiteitszin, tegelijkertijd is het geen abstract en of gesloten systeem.⁷²

Foucault was zeer geïnteresseerd in de mate waarin mensen, binnen de

⁶⁶ Philips, N, en C. Hardy. *Discourse analysis. Investigating Processes of Social Construction*. Sage Publications, 2002. P 5-7.

⁶⁷ Locke, Terry. *Critical Discourse Analysis*. New York: Continuum International Publishing Group, 2004. P. 1-10

⁶⁸ Ibidem, 1-10.

⁶⁹ Foucault, Michel. "Two lectures [Lecture Two: 14 January 1976]." *Critique and power: recasting the Foucault/Habermas debate*. Red. M. Kelly. Cambridge, MA: MIT Press, 1994. P. 117.

⁷⁰ Ibidem, 101.

⁷¹ Ibidem, 101-105.

⁷² Mills, Sara. *Discourse. The new critical Idiom*. London: Routledge, 2004. P 46.

reikwijdte van een discours en onderhevig aan historische conjectuur, in staat zijn te denken en handelen.⁷³ Ondanks dat hij 'de realiteit' ziet als een constructie van discoursen, is hij zich bewust van het effect van deze 'realiteit' op het denkpatroon en gedrag van mensen.

Verder was hij van mening dat de werkelijke relaties in de samenleving vervormd worden door ideologie. De sociale realiteit in de vorm van repressieve staatsapparaten (politiek, leger, politie) en ideologische staatsapparaten zoals het onderwijs, de kerk en massamedia. Door middel van deze apparaten en taal wordt de mens, volgens Foucault, tot ideologisch subject.⁷⁴ Ook wel een proces van interpellatie genoemd.

Ook theoretici Laclau en Mouffe, waar in de volgende paragraaf over gesproken zal worden, zijn van mening dat discoursen ideologisch zijn. Volgens hen kunnen we ons niet ontdoen van ideologie en daarom is het concept niet bruikbaar in de discoursstheorie.⁷⁵ Volgens Laclau en Mouffe kun je proberen een discours zo goed als mogelijk te beschrijven, maar je kunt niet volledig ontkomen aan het heersende discours of ideologie.

3.3 *Laclau en Mouffe*

Voor de discoursstheoretische duiding in dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van de discoursstheorie van Ernesto Laclau en Chantal Mouffe. En hoewel hun theorie belangrijke raakvlakken heeft met de discoursstheorie van onder andere Michel Foucault, zijn enkele accenten net iets anders gelegd. Zo wijkt de discoursstheorie van Laclau en Mouffe af, van dat van Foucault, als het gaat om het bestaan van één dominant discours binnen een specifiek terrein. Laclau en Mouffe zijn van mening dat er doorgaans meerdere discoursen zijn binnen een bepaald gebied, die met elkaar strijden om de dominante positie. Er kan dus sprake zijn van een dominante en minderheids –of tegendiscours die tegelijkertijd 'naast elkaar' aanwezig zijn.

Verder richten Laclau en Mouffe zich in hun discoursstheorie op grote, meer abstracte onderwerpen. Dit in tegenstelling tot de verschillende kritische discoursstheorieën van Gee, Van Dijk en Fairclough waarin het concrete

⁷³ I Mills, Sara. *Discourse. The new critical Idiom*. London: Routledge, 2004. P 46.

⁷⁴ Locke, Terry. *Critical Discourse Analysis*. New York: Continuum International Publishing Group, 2004. P. 12.

⁷⁵ Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: Sage Publications, 2002. P.37.

tekstniveau en het taalgebruik in de dagelijkse praktijk minder belangrijk zijn.⁷⁶ Ook richten Laclau en Mouffe zich in hun analyses op politieke onderwerpen en conflictsituaties, de strijd tussen discoursen zijn belangrijk: het zijn de veranderingsmomenten waar de nadruk op ligt.⁷⁷

De discoursstheorie van Laclau en Mouffe is te omschrijven als een poststructuralistische theorie met structuralistische invloeden, waarbij er van uit wordt gegaan dat betekenissen van begrippen onderhevig zijn aan veranderingen. Tegelijkertijd zijn sociale processen er voortdurend op gericht om betekenissen te fixeren, vast te leggen, alsof er een vaste structuur van betekenissen zou bestaan.⁷⁸ Door het gebruik van taal en tekens proberen we voortdurend betekenissen (tijdelijk) te verankeren, ook al is een uiteindelijk vastliggende structuur van betekenissen volgens Laclau en Mouffe onmogelijk. De voortdurende strijd tussen de verschillende discoursen over betekenisgeving en de definitie van identiteit in de samenleving, zijn de kern van hun analyse.

In hun theorie maken Laclau en Mouffe onderscheid tussen 'elementen' en 'momenten'. Elementen zijn begrippen waarvan de precieze betekenis nog niet vastligt. Doordat discoursen bepaalde begrippen met elkaar verbinden krijgen ze min of meer vaste betekenis in relatie tot elkaar.⁷⁹ Dit proces noemen Laclau en Mouffe articulatie; de resulterende (tijdelijk) vastliggende betekenissen heten momenten. Momenten ontstaan rond bepaalde knooppunten ("nodel points") in het discours, of terwijl sleutelbegrippen die bepalend zijn voor gerelateerde begrippen in het discours. Discoursen proberen in feite duidelijkheid te scheppen door betekenissen tijdelijk vast te leggen en andere uit te sluiten.

De betekenissen die uitgesloten worden in een discours behoren tot het zogeheten discursieve veld. Omdat betekenissen, volgens Laclau en Mouffe, nooit volledig gefixeerd raken is er voortdurend strijd tussen verschillende discoursen over de betekenis van begrippen. Daarbij zijn sommige begrippen gevoelig voor polysemie, dit zijn zwevende begrippen ("floating signifiers").⁸⁰

De reden dat Laclau en Mouffe minder dan andere benaderingen naar het concrete tekstniveau kijken, is er een brede opvatting van het concept discours.

⁷⁶ Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: Sage Publications, 2002. P. 20

⁷⁷ Ibidem, .30.

⁷⁸ Ibidem, .25.

⁷⁹ Ibidem, 26.

⁸⁰ Ibidem, 28.

Discours heeft volgens hen niet alleen betrekking op taal, maar op alle sociale fenomenen.⁸¹ Waar andere discours Theorieën al dan niet expliciet een onderscheid maken tussen het discursieve en het niet-discursieve wordt dit onderscheid door Laclau en Mouffe niet gemaakt. Dat maakt hun theorie ook van toepassing op alle (niet-talige) sociale fenomenen, en leent het zich voor analyse van uiteenlopende onderwerpen. Voor de sociale realiteit gelden dezelfde principes die voor taal gelden: sociale handelingen krijgen betekenis door hun relatie tot andere sociale handelingen. Dit houdt in dat de betekenis door de context wordt bepaald en daardoor veranderlijk is.

Ondanks dat de theorie van Laclau en Mouffe raakvlakken heeft met klassiek Marxisme (evenals het structuralisme) gaan zij er niet vanuit dat de economie bepalend is voor de maatschappelijke structuur. Volgens Laclau en Mouffe zijn het juist de discoursen die bepalend zijn voor het creëren van groeps (identiteiten) en maatschappelijke orde. Niet economie maar politiek (politics) in den brede zin van het woord bepaald de maatschappelijk structuur.⁸² Daarbij is het vaststellen of blootleggen van (scheve) machtsrelaties is voor hen geen doel op zich.

Politiek is volgens Laclau en Mouffe de manier waarop de samenleving wordt ingericht en georganiseerd, waarbij andere manieren van samenleven worden uitgesloten. Wanneer discoursen zo natuurlijk zijn geworden en verankerd zijn door een proces van hegemonie, is er sprake van objectieve discoursen.⁸³ Dit concept van objectiviteit van Laclau en Mouffe is enigszins vergelijkbaar met ideologie afkomstig uit andere Theorieën: structuren zijn zo vanzelfsprekend geworden dat andere alternatieven uit het zicht verdwijnen.⁸⁴ Daarmee is niet gezegd dat een maatschappij als objectief omschreven kan worden, discoursen wekken de suggestie van objectieve beschrijving.

Juist omdat Laclau en Mouffe een centrale rol toeschrijven aan "politiek" ("politics") en niet aan een elitaire macht of economie ("the base") zijn eventuele groepen en klassen in de samenleving niet een objectief gegeven. Groepen en

⁸¹ Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: Sage Publications, 2002. P. 33.

⁸² Ibidem, 34.

⁸³ Kircher, Christoph. *Hegemony and Discourse theory. Democracy and Empty Signifier in the International Relations*. Norderstadt: Books on demand, 2009. P 17

⁸⁴ Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: Sage Publications, 2002. P.33-35.

identiteiten worden zoals gezegd door macht en in het discours geproduceerd. De strijd tussen discoursen bepaalt welke groepen en identiteiten belangrijk zijn. In tegenstelling tot de structuralistische visies van theoretici als Van Dijk en Fairclough erkent de discourestheorie van Laclau en Mouffe de veranderlijkheid van structuren en identiteiten.

4. De paspoortaffaire-analyse

“De oorsprong van de affaire telt minder, de opwinding zelf wordt een feit.”

- Maarten Huygen -

(NRC Handelsblad, 30 september 1995)

Om inzicht te krijgen in de manier waarop er mogelijk werkelijkheden geconstrueerd zijn in het debat over de paspoortaffaire, is het van belang grote spelers binnen het debat en narratief te analyseren. Zoals eerder vermeld, is hierbij de keuze gevallen op televisieprogramma's: RTL BOULEVARD (RTL 4), HET NOS ACHTUURJOURNAAL (Nederland 1) en NOVA DEN HAAG VANDAAG M (Nederland 3).

Allen hebben op eigen wijze stilgestaan bij 'de leugens' van voormalig VVD-kamerlid Ayaan Hirsi Ali en hebben, naarmate de affaire vorderde, hierover bericht. Juist door de diversiteit van de programma's: amusement, nieuwsbulletin en een actualiteitenprogramma is zo een gevarieerd beeld te schetsen over hoe op verschillende niveaus gesproken is over de affaire.

Daarnaast zijn het ook deze programma's die in de beperkte literatuur die er over de casus beschikbaar is, vermeld worden en centraal staan in het narratief. Verder stonden de zenders, RTL 4, Nederland 1 en Nederland 3 in 2006 garant voor een marktaandeel van 35.4%⁸⁵ En beschikten dus over een groot platform waar vanuit zij hun boodschappen konden overdragen. Tot slot werden alle drie de onderzochte programma's in de avonden uitgezonden, juist wanneer de kijkdichtheid het grootst was.⁸⁶ Hiermee was er dus sprake van een maximale *exposure* en impact voor dit onderwerp.

Voor de analyse zijn 11 items van de zo eerder genoemde programma's bekeken en onderzocht. Allen zijn uitgezonden tussen 11 en 16 mei 2006. Voor de exacte inhoud van de items wordt verwezen naar bijlages I t/m IV opgenomen in dit verslag. Allereerst zal worden ingegaan op een aantal interessante feiten, ontdekt na bestudering van het materiaal. Vervolgens zullen de groepen, knooppunten, lege betekenaars en verschillende discoursen worden

⁸⁵ * Marktaandeel tussen 18:00-24:00 uur.
Stichting KijkOnderzoek. "Jaarrapport 2006." [2007]. SKO. 01-02-2013.
<http://www.kijkonderzoek.nl/publicaties/rapporten/rapporten.html>

⁸⁶ Ibidem, 3.

besproken, die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen.

4.1 *Materiaal*

Voordat wordt ingezoomd op specifieke onderdelen van de analyse, is het interessant om een aantal wetenswaardigheden, die uit dit onderzoek naar voren zijn gekomen, te belichten. Zo was de belangstelling voor de affaire vanaf dag één groot. Op 11 mei berichtten alle drie de onderzochte programma's over 'de leugens' van Kamerlid Ayaan Hirsi Ali. Na deze 'media-explosie' lijkt de aandacht in de daarop volgende dagen te verslappen.⁸⁷

Maar wanneer op 15 mei duidelijk wordt dat Hirsi Ali het land verlaat, om voor de Amerikaanse denktank 'The American Enterprise' te gaan werken, komt er een tweede golf van media-aandacht op gang. Tussen half zeven en half elf in de avond, weet Hirsi Ali ruim vijftig minuten zendtijd te genereren. Uiteraard is bij deze berekening alleen het casusmateriaal meegerekend, de werkelijke hoeveelheid zendtijd ligt waarschijnlijk nog hoger.

Daarbij is het televisieprogramma RTL BOULEVARD (RTL4) in eerste instantie het programma dat de meeste zendtijd besteedt aan de affaire, het is niet overdreven om te stellen dat zij met dit verhaal hebben 'uitgepakt'. Toch zijn zij tegelijkertijd ook het enige programma waarin openlijk gediscussieerd wordt over de affaire. Dit in tegenstelling tot het NOS ACHTUURJOURNAAL waarin, mogelijk door de duur van de items, duidelijk stelling wordt genomen tijdens de uitzendingen. Het programma NOVA DEN HAAG VANDAAG onderscheidt zich weer, doordat dit het enige programma is waarin Ayaan Hirsi Ali persoonlijk reageert op de ontstane commotie die na de ZEMBLA-uitzending ontstond.

Wat tot slot interessant is om te constateren is dat de benaming van de affaire pas na het verstrijken van (in ieder geval het eerste deel van de affaire) ontstaan is. In alle drie de programma's wordt er niet gesproken over 'de paspoortaffaire' toch is dit wel de benaming waar later in de literatuur melding van wordt gemaakt.

⁸⁷ Zie bijlage I voor het totaaloverzicht van media-uitingen rondom de drie onderzochte programma's.

4.2 Groepen, identiteiten en maatschappelijke verhoudingen

In de berichtgeving over de paspoortaffaire komen verschillende groepen en identiteiten aan de orde die verschillende subjectposities innemen binnen de discursieve structuur. De identiteit van deze personen en of groepen wordt bepaald in relatie tot andere identiteiten en knooppunten in het discours. De belangrijkste identiteiten en groepen binnen de orde van discours zijn:

- * Ayaan Hirsi Ali
- * Rita Verdonk
- * Presentatoren
- * 'Deskundigen'
- * Verslaggevers

En in mindere mate

- * ZEMBLA
- * De VVD

Het zijn juist deze groepen en identiteiten die binnen de orde van discours in relatie tot elkaar en tot de knooppunten, het discours articuleren en dus vormen. Voordat verder zal worden ingegaan op de knooppunten zullen eerst de groepen en identiteiten worden besproken met hierin de maatschappelijke verhoudingen ertussen verweven.

Groepen

De centrale figuur in het debat over de paspoortaffaire is Ayaan Hirsi Ali. Toch speelt zijzelf en haar groep, paradoxaal genoeg, geen dominante rol in het discours als in: er wordt veel over de groep gesproken maar weinig met en of door de groep zelf. De groep bestaat zoals gezegd uit Ayaan Hirsi Ali als mede haar representanten.⁸⁸ Het zelfsturend vermogen van de groep is met name aan het begin van de affaire zeer beperkt. De groepen die over Hirsi Ali spreken zijn: de presentatoren, verslaggevers, 'deskundigen', en critici zoals voormalig

⁸⁸ Onder representanten worden mensen gerekend die zich profileren als vriend/sympathisant van Hirsi Ali en die het in haar afwezigheid voor haar opnemen.

partijgenoot Hilbrand Nawijn. Zo kon er een discours ontstaan waarin externe groepen de identiteit van Hirsi Ali vormden. Dit had directe gevolgen voor haar identiteit, dit zal in de volgende paragraaf worden besproken.

Uitzondering op de regel was het programma NOVA DEN HAAG VANDAAG waarin Hirsi Ali van meet af aan een podium wordt geboden waarop zij (indirect) kon reageren op aantijgingen van andere groepen. Uiteindelijk zou ook dit programma de grootste groep van Hirsi Ali's representanten in beeld brengen voornamelijk wanneer aan het einde van de affaire bekend wordt dat Hirsi Ali Nederland moet verlaten. Op 15 en 16 mei wijdt het programma hun gehele uitzending aan de affaire en laat daarbij een groot aantal representanten aan het woord.

Doordat de groep van Hirsi Ali vooral aan het begin van de affaire beperkt werd doordat het weinig spreek- en zendtijd ontving kon het gebeuren dat de dominante rol binnen de discursieve structuur werd "overgenomen" door een groep die in verhouding lijnrecht tegen die van Hirsi Ali stond namelijk, die van minister van Vreemdelingenzaken en Integratie Rita Verdonk. Met name het NOS ACHTUURJOURNAAL positioneert minister Verdonk lijnrecht tegenover Hirsi Ali. Op 11 mei luidt Philip Freriks het item in met de woorden:

"Als Rita Verdonk in 1992 minister was geweest en geweten had dat Ayaan Hirsi Ali haar vluchtverhaal bij elkaar had verzonnen had Verdonk haar, net als Taida Pasic, het land uitgezet. Dat kreeg Ayaan Hirsi Magan, zoals ze echt heet, van haar partijgenote te horen toen ze het opnam voor het Kosovaarse meisje."

Het positioneren heeft als gevolg dat er een tegenstelling ontstaat binnen het discours van de paspoortaffaire. Een tegenstelling die uiteindelijk zal lijden tot een conflict tussen het discours van Hirsi Ali en Verdonk. Alhoewel hier later nog dieper op ingegaan zal worden gegaan lijkt het conflict zich te vormen rondom de thema's: 'waarheid', 'leugens' en Nederlanderschap. Gesimplificeerd zou je kunnen stellen dat er een maatschappelijk onderscheid werd gemaakt tussen het 'het goede en het kwade'. Redenerend dat een buitenlandse persoon die ook nog eens liegt wel 'het kwade' zou moeten zijn en de Nederlandse handhaver van de wet gerekend moet worden tot 'het goede'.

Pas later in de week wanneer bekend wordt dat Hirsi Ali het land verlaat en minister Verdonk haar het Nederlandse paspoort heeft ontnomen, komt er een rigoureuze verandering tussen de verhoudingen van de groepen en discoursen. Een discours-verandering die, zo lijkt het, bijna geruisloos gaat. De groep van Hirsi Ali wisselt als het ware van plek met die van minister Rita Verdonk en vervult vanaf dan de centrale rol. Dit is terug te zien op televisie waar Hirsi Ali's representanten veelvuldig aan het woord komen en andere groepen zoals 'de deskundigen' en verslaggevers dit discours ondersteunen.

Zoals aangegeven is de groep van minister Rita Verdonk van begin af aan dominant binnen het discours van de paspoortaffaire, echter mijns inziens is dit vooral te danken aan 'de andere' groepen binnen het discours te noemen: de presentatoren, deskundigen en verslaggevers. Het zijn juist deze groepen die minister Verdonk als het ware op het zadel hebben gehesen. Slechts eenmaal reageert minister Verdonk zelf kort op een aantal vragen van een verslaggever, die gaan over de vraag of Hirsi Ali bang moet zijn om haar paspoort te verliezen.

En waar de groep van Hirsi Ali, naarmate de affaire voortduurt, wel meer 'spreektijd' krijgt en er een platform ontstaat van waaruit zij zelf kunnen reageren, is dit bij Rita Verdonk niet het geval. Daarbij staat de groep van Verdonk er op televisie klaarblijkelijk alleen voor. Dit wordt dan ook pijnlijk duidelijk wanneer de verhoudingen aan het einde van de week veranderen en alle discoursen zich tegen 'de groep' van Verdonk lijken te keren. Binnen deze nieuwe context wordt zij weggezet als de 'slechterik' in het geheel.

De groep waarvan gedacht zou kunnen worden dat ze een ondergeschikte rol inneemt in de vorming van discoursen en identiteiten is die van de presentatoren, zij zijn immers de spreekbuis van de programma's. Echter, het is juist deze groep in combinatie met die van de 'deskundigen' die boodschappen uitzenden met een politieke lading. En waar de presentatoren van het NOS ACHTUURJOURNAAL zoals eerder aangegeven, de verhoudingen op scherp zetten, representeert presentatrice Daphne Bunschoek in RTL BOULEVARD een minderheids-tegendiscours. Een voorbeeld hiervan is te horen in de uitzending van 11 mei.

Daphne Bunschoek:

“Wat ik niet begrijp is dat zo’n vrouw als Ayaan [...] dat er nu onderzoek wordt gedaan naar of zij wel of niet en hoeverre zij heeft gelogen wat ze zelf al heeft toegegeven om in Nederland te komen.”

De reactie van Albert Verlinde, die de groep van de ‘deskundigen’ vertegenwoordigt:

“[...] alles wat Ayaan vertelt, hoe ze zich opstelt tegen de Moslims [...] komt altijd voort bij haar uit persoonlijke ervaringen [...] als je vervolgens in beeld krijgt dat ze dat helemaal niet heeft meegemaakt [...] dan denk je van ja meisje...”

Ook al is de uitzending geënceneerd toch lijkt er live een conflict te ontstaan tussen een dominant en minderheid-tegencour. En waar je mogelijk zou verwachten dat een amusementsprogramma als RTL BOULEVARD een eenzijdig beeld van de affaire zou uitzenden, is dit niet het geval.⁸⁹ De presentator die meer beschouwend is, is die van het programma NOVA DEN HAAG VANDAAG. Gedurende de week neemt presentator Paul Witteman geen duidelijke stelling in. In die zin kan geconcludeerd worden dat de presentatoren zich gedragen conform de verschillende genres van het programma.

De groep waar met name het programma RTL BOULEVARD op ‘leunt’ is die van de ‘deskundigen’ met daarbij als ‘hoofddeskundige’ Albert Verlinde. In de uitzendingen is er ruim de tijd genomen om zijn en het discours van de gehele groep over het voetlicht te brengen. Zo zegt politiek commentator van de Wereld Omroep Rutger van Santen op 12 mei over de positie van Hirsi Ali:

“Dat ze gelogen had over een aantal hele essentiële ervaringen uit haar leven, dat was minder bekend of niet bekend. En ja, dat is toch wel heel belangrijk voor de positie van Hirsi Ali.”

Politiek commentator van Santen ondersteunt het discours van Verlinde en legt vanuit zijn expertise gewicht in de schaal. Ook journalist en ‘royalty-deskundige’ Peter van der Vorst zal in diezelfde aflevering het opnemen voor Verlinde

⁸⁹ Het totaaloverzicht van de uitzending van 11 mei is opgenomen in bijlage III.

wanneer Bunschoek vanuit een minderheids-tegendiscours 'de aanval opent' op het discours van Verlinde.

Wat verder opvalt is dat er binnen deze groep vrijwel geen sprake is van oppositie. Wanneer 'de algemene' tendens in de loop van de affaire veranderd, lijkt de mening van de groep ook mee te bewegen en richt de groep zijn kritiek niet langer op Hirsi Ali maar wordt dat verplaatst naar minister Rita Verdonk. Wat deze groep invloedrijk maakt is hun grote en de frequentie waarmee ze vrijwel dagelijks op televisie te zien en te horen zijn. Opmerkelijk genoeg maken de programma's NOVA DEN HAAG VANDAAG en het NOS ACHTUURJOURNAAL geen gebruik van onafhankelijke deskundigen.

De groep waarbinnen wel sprake is van diversiteit en oppositie is die van de verslaggevers. In alle drie de programma's wordt hier op eigen wijze mee omgegaan. Zo verschijnt de verslaggever van NOVA DEN HAAG VANDAAG zelf in beeld. Ook hoor je welke vragen hij stelt en wordt duidelijk waar de geïnterviewde, in dit geval Hirsi Ali, op reageert. Heel anders is dat bij RTL BOULEVARD waarin je als kijker alleen maar de reactie hoort op de vragen die een 'onzichtbare' verslaggever stelt, zelfs de naam van de verslaggever wordt buiten beeld gehouden waardoor zijn identiteit totaal geen rol speelt. Het NOS ACHTUURJOURNAAL maakt gebruik van verslaggevers die voornamelijk buiten beeld blijven en in de items van de verslaggevers zijn zowel vraag als antwoord hoorbaar. Pas aan het einde van de affaire is verslaggever Bram Schilham, prominent in beeld wanneer hij verslag doet van het aanstaande vertrek van Hirsi Ali naar Amerika.

Tot slot zijn er twee partijen die opmerkelijk genoeg een kleine rol spelen in het paspoortaffaire-discours. Om te beginnen is dat de partij die aan de wieg stond van de affaire: het televisieprogramma ZEMBLA. Alhoewel aan het begin van het debat wel gerefereerd wordt aan het programma verdwijnt het al snel naar de achtergrond. Slechts eenmaal aan het begin van de affaire wordt programmamaker Kees Driehuis, in het programma RTL BOULEVARD, gevraagd naar zijn beweegredenen voor het uitzenden van de 'De heilige Ayaan'. Maar de groep speelt verder geen rol van betekenis en staat daarmee, als het ware, buitenspel.

De reden waarom de groep van de VVD geen prominente rol heeft gespeeld in het discours is niet eenduidig. Mogelijk komt dit doordat het overvleugeld is door het conflict dat er ontstond tussen de groepen van Hirsi Ali en Verdonk. En alhoewel beiden bewindslieden lid waren van de VVD leek dit toch van ondergeschikt belang wanneer het ging om de 'strijd' om wie de meeste aandacht kreeg binnen het discours.

Daarbij lijkt het er ook op dat de VVD zoveel mogelijk buiten de publiciteit heeft proberen te blijven, waardoor er in het begin van de affaire weinig nieuws naar buiten kwam en er minder aandacht uitging naar deze groep. Waarschijnlijk is hier sprake van een politiek strategische zet waarbij de VVD geprobeerd heeft niet in het discours en ook buiten het conflict te blijven. Echter zijn hier helaas geen harde bewijzen voor en blijft het gissen.

Identiteiten

In de vorige paragraaf is duidelijk naar voren gekomen welke groepen zich hebben geprofileerd binnen het discours van de paspoortaffaire. Ook is nu helder dat met name de groepen van Ayaan Hirsi Ali en Rita Verdonk wisselend een dominante rol speelden binnen het discours. In dit proces zijn ook de identiteiten van Ayaan Hirsi Ali en Rita Verdonk gevormd, echter omdat hier sprake was van een dusdanige verschuiving van identiteiten, tijdens de onderzoeksperiode, is ervoor gekozen om deze processen los van elkaar te vermelden. Op die manier wordt er duidelijk gemaakt waar en wanneer de verschuivingen hebben plaatsgevonden.

Ayaan Hirsi Ali & Rita Verdonk

Zowel de identiteit van Ayaan Hirsi Ali als die van Rita Verdonk hebben gedurende de week rigoureuze veranderingen ondergaan. Zo werd Hirsi Ali aan het begin van de paspoortaffaire neergezet als 'een leugenaar'. Daarbij werd er openlijk getwijfeld aan haar Nederlandse nationaliteit. Juist door deze specifieke aantijgingen kwam haar geloofwaardigheid onder druk te staan en verloor zij een van de belangrijkste pijlers van waaruit zij meende recht van spreken te hebben.

Maar naarmate de affaire vordert, veranderd haar identiteit doordat andere invloedrijke groepen, zoals de deskundigen en verslaggevers, haar een

andere rol toebedelen. Meer en meer wordt zij gezien als slachtoffer van het rigide beleid van minister Rita Verdonk. Wat er precies op dit knooppunt in het discours gebeurt, wordt in de volgende paragraaf besproken, maar het lijkt er bijna niet meer toe te doen dat Hirsi Ali gelogen heeft en of ze staatsrechtelijk gezien Nederlandse is of niet. Haar identiteit is veranderd in die van 'het slachtoffer' en wordt zowel door haar representanten als andere belangrijke groepen binnen het discours ondersteund.

Wat hierbij zichtbaar wordt is dat er hier sprake is van een actieve rearticulatie van de identiteit van Ayaan Hirsi Ali. In slechts enkele dagen tijd vormt zich een paradoxaal spanningsveld rondom de identiteit van Ayaan Hirsi Ali. Twee identiteiten die spreekwoordelijk gezien elkaars uitersten vormen komen in conflict met elkaar, waarna er een actieve rearticulatie plaatsvindt en de identiteit van Hirsi Ali een transformatie ondergaat en zij weer opgenomen wordt binnen de maatschappelijke orde.

Iets soortgelijks gebeurt er met de identiteit van Rita Verdonk, de identiteit die de andere sleutelpositie binnen het paspoortaffairediscours inneemt. Zij staat binnen het discours lijnrecht tegenover Ayaan Hirsi Ali en haar representanten. Zoals gezegd heeft haar identiteit in eerste instantie een positieve connotatie, zij is een handhaver van de Nederlandse wet en treedt op tegen de vrouw die gelogen heeft over haar personalia. Echter, raakt haar identiteit al in een beginfase verstrikt doordat zij niet alleen minister van Vreemdelingenzaken en Integratie is maar ook net als Hirsi Ali lid is van de VVD.

Verdonk begint dan ook al in een vroege fase met pogingen om door middel van een actieve rearticulatie haar positie als minister van Vreemdelingenzaken en Integratie te bestendigen en zwijgt in alle toonaarden over haar dubbele identiteit en mogelijke belangenverstremming. Een voorbeeld hiervan is te horen op 13 mei in het NOS ACHTUURJOURNAAL wanneer Verdonk reageert op het nieuws dat de IND op haar verzoek een onderzoek heeft ingesteld naar de naturalisatie van Hirsi Ali:

“Nou, ik ga helemaal geen redenen bedenken, ik ga gewoon het onderzoek afwachten u weet hoe dat gaat. Je doet een onderzoek en dat doe je heel serieus en daar komen de resultaten en dan maak je daar je beslissing op. Maar wetten en regels gelden natuurlijk voor iedereen. “

Ondanks dat dit identiteitsconflict gedurende het begin van de affaire sluimert, is het toch een andere gebeurtenis die de identiteit van Verdonk rigoureus doet veranderen. Wanneer minister Verdonk na het IND-onderzoek besluit Hirsi Ali haar paspoort te ontnemen lijken dominante groepen en daarmee het discours zich tegen haar te keren. Haar identiteit krijgt een negatieve lading, doordat er een dominant discours dat ontstaat waarin Verdonk als 'dader' van deze gebeurtenis wordt aangewezen. Vervolgens is er op televisie geen tijd en ruimte ingelast waarin zij kan reageren op alle kritiek die ontstaan is. Op die manier wordt ze letterlijk buiten het discours en de maatschappelijke orde geplaatst. Haar positie en haar identiteit worden op die manier gediskwalificeerd.

4.3 Knooppunten, elementen en momenten

Binnen een discours zijn knooppunten begrippen die bepalend zijn voor de betekenis van andere begrippen. Alleen de specifieke combinatie of articulatie van deze betekenissen vormt de kern van een discours. Binnen het discours van de paspoortaffaire valt een interessant knooppunt op, dat ik zal toelichten op basis van voorbeelden uit het materiaal.

Verder lijkt het discours van de paspoortaffaire opvallend genoeg niet te bestaan uit belangrijke knooppunten waarin er ruimte is voor twijfel en of scepsis. Het discours lijkt in de onderzoeksperiode bijzonder gefixeerd en beweringen worden steevast met argumenten ondersteund. Dit ondanks dat het discours verre van eenduidig is, lijken deze 'veranderingsmomenten' zich buiten het zicht van de camera's af te spelen, waardoor je alleen de resultaten te zien krijgt.

Nederlanderschap – NOVA DEN HAAG VANDAAG

Zoals in de theorie van Laclau en Mouffe wordt aangegeven zijn het juist de veranderingsmomenten tussen discoursen, die van belang zijn en ons van veel informatie kunnen voorzien. Een programma dat relatief weinig veranderingsmomenten laat zien is het programma NOVA DEN HAAG VANDAAG. Gedurende de affaire volgen zij een zekere lijn rondom de berichtgeving, dat maakt het enige grote veranderingsmoment dat er is des de interessanter. Vlak voor de uitzending van 15 mei wordt bekend (is uitgelekt) dat Minister Verdonk van Vreemdelingenzaken en Integratie van plan is het paspoort van Ayaan Hirsi Ali in te trekken waardoor zij haar Nederlandse nationaliteit verliest.

In de uitzending komt het tot dan toe actieve dominante discours onder druk te staan en gedurende de uitzending worden pogingen gedaan om de relaties tussen objecten en subjecten binnen het discours opnieuw te bestendigen. Dit maakt dat er veel elementen in het discours aanwezig zijn, begrippen die op dat moment nog geen vaste betekenis hebben. Deze elementen zijn terug te zien in de reacties van verschillende groepen zowel binnen als buiten het discours.

Een voorbeeld: verslaggever Twan Huys die vanuit Amerika de eerste reacties probeert te verzamelen, naar aanleiding van de laatste 'onthullingen', en deze informatie probeert te duiden. Maar ook vanuit het discours van Hirsi Ali zelf wordt een nieuw discours gevormd, in dit geval door partijgenoot en vertrouwenspersoon van Hirsi Ali: Neelie Kroes. Zij spreekt haar schande uit over de laatste ontwikkelingen en zegt over het Nederlanderschap van Hirsi Ali:

“Voor mij is ze één van de allerbeste Nederlandse met heel veel moed en ik wou dat er nog meer Nederlanders waren met haar vechtlust.”

Verder staat parlementair verslaggever Joost Karhof in Den Haag om daar de 'eerste reacties' op te vangen, reacties die er overigens bijna niet zijn doordat het nieuws nog maar net bekend is.

Ondanks dat er een worsteling van discourses zichtbaar is, lijkt de uitzending toch voornamelijk gefixeerd rondom de verontwaardiging over het besluit van minister Verdonk. Zowel de correspondent, verslaggever als gasten in de studio en aan de telefoon benadrukken dat deze maatregel toch wel "buiten proportioneel is" en zo wordt een nieuw discours in de uitzending gevormd. De enige persoon die vanuit een dan tegen-minderheid discours spreekt, is Hilbrand Nawijn die eerder in het debat zijn kritiek had geuit op de leugens van Hirsi Ali. Echter, nu wordt hij zelf ter verantwoording geroepen door presentator Paul Witteman:

“Het frappante deed zich voor dat zover Ayaan gesproken heeft over haar leugens, dat deed ze in de Haagse post in een interview, en toen was u minister u had toen kunnen zeggen: wat lees ik daar nou, dat klopt helemaal niet ik ga onmiddellijk optreden. Waarom heeft u dat nagelaten?”

4.4 *Lege betekenaars*

Lege betekenaars vormen knooppunten in het discours maar zijn tegelijkertijd begrippen die door verschillende groepen en identiteiten anders worden ingevuld en daardoor geen concrete betekenis hebben. Ze vervullen de rol van een onmogelijk ideaal binnen een discours en vertegenwoordigen zoveel betekenissen dat ze in feite daardoor betekenisloos zijn. De lege betekenaars gevonden in het paspoortaffaire-discours zijn:

- Naturalisatie
- Nederlanderschap

Naturalisatie

Wanneer minister Verdonk op 12 mei een onderzoek laat instellen naar de naturalisatie van Ayaan Hirsi Ali wordt hier voor het eerst melding van gemaakt in het NOS ACHTUURJOURNAAL, Philip Freriks:

"Minister Verdonk laat toch onderzoek doen naar de naturalisatie van Ayaan Hirsi Ali. Het VVD Tweede Kamerlid kwam in 1992 onder valse naam en met vermelding van een onjuiste geboortedatum naar Nederland. Die valse gegevens staan ook nog in haar Nederlandse paspoort."

Wat het woord 'naturalisatie' precies inhoud wordt niet duidelijk. Wat wel duidelijk is, is dat dit woord een belangrijke plaats inneemt in het item. Al in de eerste zin komt 'de term' naar voren en is hier gelieerd aan een onderzoek dat minister Verdonk heeft ingesteld. Later in de week, op 15 mei, zal opnieuw over dit onderwerp gesproken worden. Om te beginnen in het programma RTL BOULEVARD waarin Jelleke Veenendaal (kandidaat lijsttrekker van de VVD) aan het woord komt:

"Het is gebleken dat in het verleden de naturalisatie een keer is teruggedraaid doordat mensen de verkeerde naam hadden opgegeven, omdat toen de Hoge Raad zei ik weet eigenlijk niet meer wie ik genaturaliseerd heb. En iedereen is gelijk voor de wet dus ook in dit geval."

Het woord naturalisatie wordt nu gekoppeld aan de Hoge Raad en 'mensen' die net als Ayaan Hirsi Ali gelogen hebben over hun personalia.

Ondanks dat het woord naturalisatie veelvuldig wordt gebruikt lijkt de betekenis abstract te blijven en zijn er andere begrippen nodig om het woord betekenis en 'lading' te geven. In het NOS ACHTUURJOURNAAL, diezelfde dag, is derde koppeling zichtbaar namelijk: die van naturalisatie en Nederlanderschap. Verslaggever Bram Schilham zegt hierover:

“Diezelfde discussie over die naturalisatie is in ieder geval minder gevoelig geworden. De vraag of ze terecht Nederlander was terecht in de Tweede Kamer is toch nu een kwestie van nakaarten geworden.”

Met het vertrek van Hirsi Ali naar de Verenigde Staten lijkt het woord zijn lading te verliezen. Echter, wanneer blijkt dat Ayaan Hirsi Ali haar Nederlandse nationaliteit verliest en ze dus in feite nooit 'genaturaliseerd' is komt er een nieuwe lege betekenaar hiervoor in de plaats: het Nederlanderschap.

Nederlanderschap

Het begrip 'Nederlanderschap' is al eerder als knooppunt aangeduid. Toch lijkt het alsof dit begrip in het proces van betekenisgeving is blijven hangen, waardoor het is uitgegroeid tot lege betekenaar. In een vroeg stadium, in het debat, is dit begrip al te traceren. Politicus Hilbrand Nawijn reageert op 12 mei in het programma RTL BOULEVARD op 'de leugens' die Hirsi Ali heeft verteld bij haar asielaanvraag:

“Ik vind het van leugens aan elkaar hangen en ze had ook toen niet toegelaten worden als ze de waarheid had verteld [...] als het waar is dan vervalt eigenlijk de hele vergunning verlening, zowel haar asielstatus als het Nederlandschap [...] moet juridisch vervallen”

Dit citaat is een voorbeeld van de manier waarop er in de beginfase van de affaire met het begrip 'Nederlanderschap' wordt omgegaan, het begrip heeft een juridische connotatie. Een begrip dat in het discours soms wordt vervangen door het begrip 'paspoort' en verbonden is met de vraag: of Hirsi Ali deze mag behouden of niet.

Het begrip paspoort kan dan ook als een symbool van Nederlandschap gezien worden. Echter, wanneer aan het einde van de week blijkt dat Ayaan Hirsi Ali het Nederlandschap ontnomen wordt ontstaan er weer nieuwe invullingen voor het begrip: Nederlandschap. Een mooi voorbeeld hiervan is te horen in de opening van NOVA DEN HAAG VANDAAG op 15 mei, Paul Witteman:

“Ayaan Hirsi Ali, of ze nou Nederlander is of niet vertrekt uit Nederland naar Amerika.”

En ook Sacha de Boer opent die avond het NOS ACHTUURJOURNAAL met de woorden:

“Wat haar echte naam ook is, wat de regels ook zijn een meerderheid in de Tweede Kamer is verbijsterd over het besluit om Ayaan Hirsi Ali het Nederlandschap te ontnemen.”

Het begrip Nederlandschap is in deze fase van het discours niet langer verbonden met de juridische term. Het Nederlandschap lijkt bijna onlosmakelijk verbonden met de persoon Ayaan Hirsi Ali, zij is een Nederlandse met of zonder paspoort. Cabaretière Claudia de Breij zegt hier op 16 mei in het programma RTL BOULEVARD over:

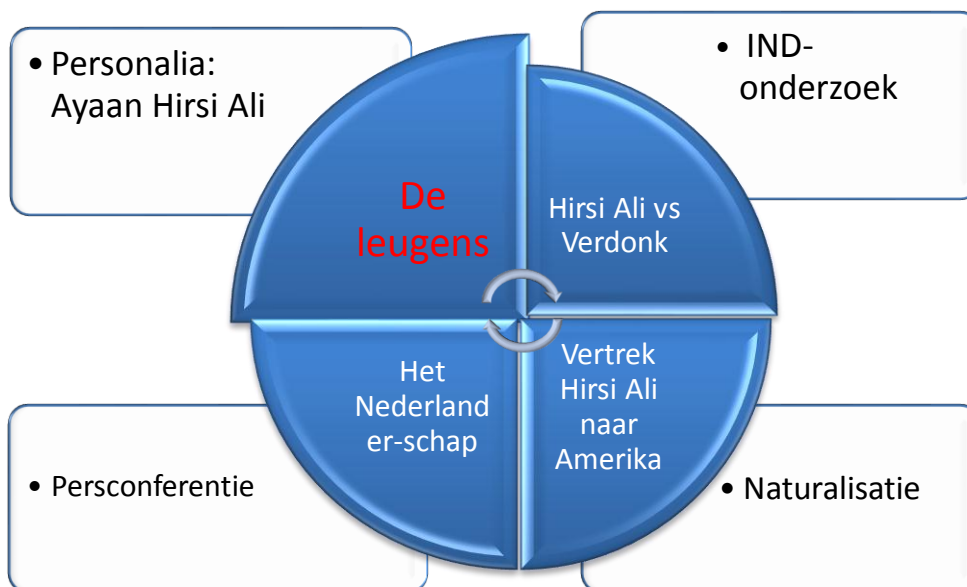
“Al is een open brief helemaal niets, want ik vind eigenlijk dat we allemaal op De Dam ons paspoort moeten verbranden want als Ayaan geen Nederlandse is, waarom ik dan wel?”

In deze context lijkt het begrip Nederlandschap bijna een leeg omhulsel te zijn geworden, ontdaan van een diepere betekenis. De daadwerkelijke betekenis van Nederlandschap doet er simpelweg niet meer toe.

4.5 Discours

Gedurende de week zijn er binnen de onderzochte programma's meerdere discourses waarneembaar, die op verschillende momenten met elkaar in 'conflict' zijn. Conflicten die elkaar in een hoog tempo afwisselen. Klaarblijkelijk was er binnen het paspoortaffaire-discours aanleiding om objecten en structuren voortdurend en in een hoog tempo in beweging te brengen.

Binnen het discours van de paspoortaffaire is er sprake van een dominant-discours dat gedurende de gehele affaire actief is geweest. Dit is het discours van 'de leugens' dat gefixeerd was rondom de leugens van Ayaan Hirsi Ali. Dit discours kan gezien worden als leidraad, waarmee andere discourses verbonden zijn, zei het allemaal met een andere insteek. In figuur 1 staan de belangrijkste discourses vermeld.

Figuur 1: Schematisch overzicht van het paspoortaffaire-discours.

Zoals gezegd gaven de leugens van Hirsi Ali, vermeld in de ZEMBLA-afl levering, het startsein voor de affaire en het discours. De leugens van Hirsi Ali werden gepresenteerd als nieuwswaardig en 'ernstig'. Het discours fixeerde zich in het begin, met name de eerste dag, rondom de persoon/politica Hirsi Ali en haar geloofwaardigheid die door deze leugens in diskrediet werd gebracht.

Echter, naast het dominante-discours zijn al snel 'alternatieve' discourses te ontdekken. Bijvoorbeeld het discours waarin Hirsi Ali en Verdonk lijnrecht

tegenover elkaar komen te staan. En waar door middel van taal en tekens duidelijk naar voren wordt gebracht wie in dit verhaal 'de goede' partij is en wie 'de slechte'. Ook dit discours, van het conflict tussen beide, blijft gedurende de affaire van kracht.

Wanneer bekend wordt dat Hirsi Ali Nederland (dan nog vrijwillig) verlaat om in de Verenigde Staten te gaan werken lijkt er sprake te zijn van een 'bestending' van de discourses. Hirsi Ali heeft gelogen over haar personalia en verlaat, al dan niet terecht, het land. Maar wanneer vervolgens blijkt dat Hirsi Ali haar Nederlanderschap verliest ontstaat er een knooppunt van waaruit pogingen worden gedaan duidelijkheid te scheppen binnen het dominante-discours. De vastliggende structuur, die tot dan toe gold, was niet langer werkzaam. Opnieuw moest binnen de discursieve structuur betekenis worden gegeven aan de nieuwe gebeurtenissen die daar plaatsvonden.

En waar discourses in het televisiedebat druk doende waren opnieuw structuren vast te leggen ontstond er ook commotie in het politieke debat. Het nieuws dat NOVA- DEN HAAG VANDAAG op 15 mei in hun uitzending bekend hadden gemaakt was ook daar doorgedrongen. Al de volgende dag vond er een spoeddebat plaats tussen de minister van Vreemdelingenzaken en Integratie en de Tweede Kamer. In de nabeschouwing van dat debat, in het programma NOVA-DEN HAAG VANDAAG, blijkt dat ook in de Kamer met ontzetting wordt gereageerd op de uitkomst van het IND-onderzoek en de daaropvolgende beslissing van minister Verdonk. Er wordt een fragment van het debat getoond waarin Femke Halsema, dan lijsttrekker van Groen Links, Rita Verdonk aanspreekt:

"[...] hoe kunt u dit zeggen! Want u weet dat op het moment dat het Nederlanderschap haar ontvalt, of ze het nooit bezeten heeft, op dat moment kan ze geen Kamerlid zijn. Op het moment dat u het onderzoek publiek maakte, op het moment dat u heel erg snel naar voren trad. En terwijl u en al heel lang wist dat zij Magan heette."

Dit debat en de bewering dat minister Verdonk voorkennis had, over de 'werkelijke' achternaam van Hirsi Ali, zal nooit onomstotelijk bewezen worden. Echter, de toon in het debat lijkt gezet en er wordt een voorzet gedaan voor een nieuw discours waarin minister Rita Verdonk in conflict raakt 'met' de Tweede Kamer.

Tot slot, is er op de valreep van de onderzoeksperiode nog een opmerkelijk minderheids-discoursen waarneembaar. Waar gedurende de onderzoeksperiode een aantal keer is aangestipt dat Ayaan Hirsi Ali zich tijdens haar Nederlandse politieke carrière veelal heeft beziggehouden met vrouwenemancipatie en de Islam, wordt hier pas in deze fase 'uitvoerig' over gesproken. En wordt de rol die zij gespeeld heeft binnen het islamdebat geëvalueerd. Blijkbaar waren haar functie en verdiensten van ondergeschikt belang geworden, toen bleek dat zij gelogen had over haar personalia.

Conclusie

Met het uitzenden van de aflevering 'De heilige Ayaan' van VARA onderzoeksprogramma ZEMBLA werd het startsein gegeven voor een opmerkelijke affaire zowel binnen de Nederlandse televisie als politiek. Al eerder geopenbaarde leugens werden opnieuw gepresenteerd en ditmaal massaal door verschillende media opgepikt en uitgezonden. De snelheid waarmee dit gebeurde was verbazingwekkend en aan dit onderwerp gelieerde items volgden elkaar in een hoog tempo op.

Binnen dit hoge tempo moest betekenisgeving en structuur worden aangebracht, doormiddel van een dominant-discours. Immers, de kijkers moeten een zo volledig mogelijk en waarheidsgetrouw beeld krijgen van 'de werkelijkheid'. Echter waar de aanleiding van de affaire terug te voeren is tot 'de leugens' van Hirsi Ali worden er binnen het discours allerlei 'alternatieven' of minderheids-discoursen aangewend om mogelijk de affaire 'overzichtelijk' en 'verbeeldbaar' te maken. Een middel om dit te doen is door tegenstellingen te creëren: zoals gedaan is bij de berichtgeving over het conflict tussen Ayaan Hirsi Ali en Rita Verdonk. Zo werd het de kijker 'gemakkelijk gemaakt' om in een oogwenk te kunnen zien wie in dit conflict aan de goede kant stond en wie niet.

Deze manier van berichtgeving staat niet op zichzelf, de fascinatie voor de zogenoemde *horce race* is een manier van verslaggeving waar in toenemende mate gebruik van wordt gemaakt.⁹⁰ Een gevaarlijke ontwikkeling met name omdat op die manier een onjuiste en/of incomplete beeldvorming kan ontstaan die verstrekende gevolgen kan hebben voor betrokkenen zowel in de politiek als maatschappij.

Een ander 'verbeeldbaar' thema dat in het discours naar voren kwam was dat van het Nederlanderschap van Hirsi Ali. Doordat er openlijk werd getwijfeld over het feit of zij wel of geen Nederlandse was, was het gemakkelijker om haar aan het begin van de affaire buiten de maatschappelijke orde te plaatsen. Hirsi Ali werd gepersonifieerd tot een leugenachtige buitenstaander en niet iemand van 'ons' Nederlanders. Gaandeweg de affaire wordt Hirsi Ali, inmiddels niet meer in het bezit van een Nederlands paspoort, alsnog omarmt en als het ware opnieuw 'binnengehaald'. Dat ze gelogen heeft over haar personalia en geen

⁹⁰ Raad voor het openbaar bestuur. *Politiek en media. Pleidooi voor een LAT-relatie*. Den Haag: ROB, 2003. P 10.

Nederlands paspoort meer heeft doet niet meer ter zake. Ze is weer een 'van ons', een Nederlander.

De structuren van deze denkbeelden en betekenisgeving worden gevormd door de 'heersende machten' binnen het medialandschap. Verslaggevers, presentatoren en 'deskundigen' voerden ook de boventoon in het discours van de paspoortaffaire, met als resultaat dat de hoofdrolspelers van de affaire relatief weinig zendtijd kregen om deel te nemen en bij te dragen aan de vorming van dit discours. Pas later in de week en dus gaandeweg de affaire, kreeg Ayaan Hirsi Ali als het ware een eigen geluid binnen het discours en ondersteunden andere groepen haar verhaal. In die zin kan gesteld worden dat er werkelijkheden gecreëerd zijn door groepen die verslag deden van de affaire en amper door de direct betrokkenen.

Dat media-uitingen verstrekkende politieke gevolgen kunnen hebben bewijst ook deze affaire. Zowel na uitzending van de ZEMBLA-aflevering als na de bekendmaking, in het programma NOVA-DEN HAAG VANDAAG, dat Hirsi Ali haar Nederlandschap werd ontnomen zijn er vrijwel direct reacties vanuit de politiek waarneembaar. Op hun beurt berichten media weer over de laatste politieke ontwikkelingen en daarmee is de cirkel rond. De bewering dat er wel degelijk een wisselwerking bestaat tussen media en politiek lijkt hiermee bewezen. En hoewel aanneembaar is dat de discourses ook deels de maatschappelijke verhoudingen en meningen vertegenwoordigen is dit in dit onderzoek niet naar voren gekomen. Dit geeft dan ook aanleiding tot vervolgonderzoek.

Literatuur

Berg, Leah R. van de., et. al. *Critical Approaches to Television*. Boston: Houghton Mifflin, 2003.

Berkeljon, Sara., Hans. Wansink. *De orkaan Ayaan. Verslag van een politieke carrière*. Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Augustus, 2006.

Beunders, Henri. *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*. Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Contact, 2002.

Bos, L. *Public images of right-wing populist leaders: the role of the media*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 2012.

Brants, K.L.K. *Double bind: of de ambivalente relatie tussen politiek en media*.

Brants, K.L.K., Philip. Van Praag. *Politiek en media in verwarring. De verkiezingscampagnes in het lange jaar 2002*. Amsterdam: Het Spinhuis, 2005.

Croteau, David., Hoynes William. *Media society. Industries, Images and Audiences*. Londen: Sage Publications Ltd, 2003.

Crone, Vincent C.A. *The rise and fall of Ayaan Hirsi Ali*. Cambridge Scholars Press, 2010.

Davis, Helen. *Understanding Stuart Hall*. London: Sage publications Ltd, 2004

Davis, Whitney. *A General Theory of Visual Culture*. Princeton: Princeton University Press, 2011.

Durant, Alan. *Meaning in the Media. Discourse, Controversy and Debate*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Fairclough, Norman. *Media Discourse*. London: Edward Arnold, 1995.

Fiske, John. *Television Culture. Popular, Pleasure and Politics*. London: Methuen & Co, 1987.

Foucault, Michel. "Two lectures [Lecture Two: 14 January 1976]." *Critique and power: recasting the Foucault/Habermas debate*. Red. M. Kelly. Cambridge, MA: MIT Press, 1994.

---, *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*. Vert. A.M. Sheridan-Smith. Londen: Routledge, 2002.

Giddens, Anthony. *Modernity and self-identity*. Stanford: Stanford University Press, 1991.

Gorman, Lyn., McLean, David. *Media and Society in the Twentieth Century. A Historical Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing. 2003.

Hirsi Ali, Ayaan. *Infidel*. New York: Free Press, 2007.

Jorgensen, M., en L. Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. Londen: Sage Publications, 2002.

Leurs, Rob H. *Juridische PR. Hoe media te gebruiken om uw rechtszaak te beïnvloeden*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2011.

---. *Onbegrijpelijk kwaad. Marc Dutroux als 'ster van het kwaad' en als sublieme media-ervaring*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2006.

Mills, B., D.M. Barlow. *Reading Media Theory. Thinkers, Approaches & Contexts*. Essex: Pearson Education Limited, 2009.

Muller, E.R., Rosenthal, U. et. al. *Terrorisme. Studies over terrorisme en terrorismebestrijding*. Deventer: Kluwer, 2008.

Procter, James. *Routledge Critical Thinkers. Stuart Hall*. London: Routledge, 2004.

Raad voor het openbaar bestuur. *Politiek en media. Pleidooi voor een LAT-relatie*. Den Haag: ROB, 2003.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. *Medialogica. Over het krachtenveld tussen burgers, media en politiek*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2003.

Rancière, Jacques. *Le destin des images*. 2003. Vert. Walter van der Star. Amsterdam: Octavo publicaties, 2010.

Silverstone, Roger. *Why study the media?* Londen: Sage Publications Ltd, 1999.

Thompson, J.B. *The media and modernity. A social theory of the media*. Stanford: Stanford University Press, 1995.

Wijnberg, Rob. *En mijn tafelheer is Plato. Een filosofische kijk op de actualiteit*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2011.

Artikelen op Internet

Beeld en Geluid Wiki. "Maanlanding 1969." [2010]. Beeld en Geluid. 22-08-2012.
http://beeldengeluidwiki.nl/index.php/Maanlanding_1969

Berkeljon, Sara. "Hirsi Ali was spraakmakend sinds de eerste dag." [2006].
Volkskrant. 1-07-2012.
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/771118/2006/05/16/Hirsi-Ali-was-spraakmakend-sinds-de-eerste-dag.dhtml>

Cliteur, Paul. "Seks met een kind geldt nu eenmaal als pervers." [2003]. Trouw.
28-01-2003.
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/archief/article/detail/1778330/2003/01/28/Seks-met-een-kind-geldt-nu-eeemaal-als-pervers.dhtml>

Dobelli, Rolf. "Avoid News. Towards a Healthy News Diet." [2010] NRC.Next.
next denkt. 26-11-2011.

<http://www.nrcnext.nl/denkt>

De Mik, Karin. "Schaamhaar en sperma bewijzen schuld én onschuld." [2002] NRC.nl archief. 25-05-2012.

http://vorige.nrc.nl/dossiers/genetische_revolutie/dnaonderzoek_bij_strafzaken/article1570177.ece

De Vries, Marijke. "Balanceren op de scheidslijn tussen activisme en onderzoekjournalistiek." [2011] De Nieuwe Reporter. 17-05-2012.

<http://www.denieuwereporter.nl/2011/07/balanceren-op-de-scheidslijn-tussen-activisme-en-onderzoekjournalistiek>

Elsevier. "Hirsi Ali uitgeroepen tot European van het jaar." [2005]. Elsevier. 15-06-2012.

<http://www.elsevier.nl/web/1062433/Dossiers/Ayaan-Hirsi-Ali/Ayaan-Hirsi-Ali-in-het-nieuws/Hirsi-Ali-uitgeroepen-tot-Europeaan-van-2005.htm>

Lindhout, Sterre., Onkenhout, Paul. "Van wolf tot wietpas." [2011]. Volkskrant.nl 23-07-2012.

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3089044/2011/12/22/Van-wolf-tot-wietpas.dhtml>

NOS. "Over de NOS". [2013] NOS.nl 09-02-2013.

<http://over.nos.nl/organisatie/feiten/over-de-nos/missie>

Stichting KijkOnderzoek. "Jaarrapport 2006." [2007]. SKO. 01-02-2013.

<http://www.kijkonderzoek.nl/publicaties/rapporten/rapporten.html>

Televisie programma's

Nova. Mingelen, Ferry. NPS-VARA in samenwerking met NOS-Den Haag
Vandaag. Nederland 3. 11 t/m 16-05-2006.

NOS Journaal. Freriks, Philip. Nederland 1. NOS. 11 t/m 16-05-2006

RTL Boulevard. Zegeling, Mark. RTL 4. 11 t/m 16-05-2006.

TweeVandaag. Graaf, Karel. van de. Nederland 2. AVRO-TROS. 16-05-2006.

Zembla. Dongen, Jos. van. Nederland 3. VARA. 11-05-2006.

Bijlage I -Media-uitingen rondom Ayaan Hirsi Ali

In televisieprogramma's: RTL Boulevard, NOS achtuurjournaal, NOVA – Den Haag Vandaag

* Periode: 11 mei t/m 16 mei 2006

Dag 1: 11-05-2006

Programma	Titel	Duur	Positie	In headline
RTL Boulevard	Ayaan Hirwie?	07:44		
NOS Journaal	VVD-Kamerlid Hirsi Ali loog over verleden om status van asielzoeker te krijgen	02:05	11	Nee.
NOVA	Ayaan Hirsi Ali loog over leven en asielgeschiedenis	04:52	2	Ja.

Dag 2: 12-05-2006

Programma	Titel	Duur	Positie	In headline
RTL Boulevard	Ayaan Hirsi Alibi	07:01		
NOS Journaal				
NOVA				

Dag 3: 13-05-2006

Programma	Titel	Duur	Positie	In headline
RTL Boulevard				
NOS Journaal	Minister Verdonk laat onderzoek doen naar naturalisatie VVD- Kamerlid Ayaan Hirsi Ali	1:00	2	Nee.
NOVA				

Dag 4: 14-05-2006

Programma	Titel	Duur	Positie	In headline
RTL Boulevard				
NOS Journaal				
NOVA				

Dag 5: 15-05-2006

Programma	Titel	Duur	Positie	In headline
RTL Boulevard	Aju Ayaan	04:50		
NOS Journaal	VVD- kamerlid Ayaan Hirsi Ali kondigt vertrek uit politiek aan	07:00	1/2/3	Ja
NOVA	Ayaan Hirsi Ali verlaat Nederland	40:41		Ja.

NOS achtuurjournaal overige items:

- 2: VVD-Kamerlid Hans van Baalen over Hirsi Ali
- 3: Reacties in Nederland op naturalisatie Hirsi Ali

Dag 6: 16-05-2006

Programma	Titel	Duur	Positie	In headline
RTL Boulevard	Educating Rita	10:12		
NOS journaal	VVD-Kamerlid Hirsi Ali afgetreden	07:00	1/2/3/4	Ja
NOVA	Aanstelling Hirsi Ali bij AEI officieel	55:00	1/2/3/4/5/6	Ja

NOS achtuurjournaal: overige items

- 2: Reacties VVD-kamerleden op aftreden Hirsi Ali
- 3: Spoeddebat in Tweede Kamer over aftreden en Nederlanderschap VVD-kamerlid Hirsi Ali
- 4: Nationale en internationale reacties op aftreden Hirsi Ali

Nova- Den Haag Vandaag: overige items

- 2: Studiogesprek
- 3: Reactie VVD-Kamerlid Arno Visser
- 4: Verdonk wist al eerder dat Hirsi Ali gelogen had
- 5: Den Haag Vandaag: Verdonk onder vuur in spoeddebat over Hirsi Ali
- 6: Reactie moeder Theo van Gogh

Bijlage II - NOS-achtuurjournaal (NED 1)

1. VVD-Kamerlid Ayaan Hirsi Ali loog over verleden om status van asielzoeker te krijgen

Datum	11/05/2006
Lengte	02:05
Presentator	Philip Freriks
Verslaggever(s)	Tanja Braun
Aankondiging	Nee
Analyse tekst	<p>PF: "Als Rita Verdonk in 1992 minister was geweest en geweten had dat Ayaan Hirsi Ali haar vluchtverhaal bij elkaar had verzonnen had Verdonk haar, net als Taida Pasic, het land uitgezet. Dat kreeg Ayaan Hirsi Magan, zoals ze echt heet, van haar partijgenote te horen toen ze het opnam voor de Kosovaarse meisje. Uit het programma ZEMBLA van vanavond blijkt tevens dat het oorlogsverleden van Ayaan Hirsi Ali wat minder dramatisch is, dan het beeld dat ook door VVD prominenten werd uitgedragen."</p> <p>- Reportage: Tanja Braun – IND foutief ingelicht</p> <p>TB: . "In 1992 komt politiek vluchteling Ayaan Hirsi Ali via Duitsland in Nederland terecht. Gevlucht uit Somalië, zegt ze. Wat ze de IND niet verteld is dat ze uit Kenia komt, waar ze al een vluchtelingenstatus heeft." Ook geeft Braun aan de echte naam van Ayaan niet Hirsi Ali is maar Magan en als klap op de vuurpijl: "[...] met dat verhaal had ze nooit een status in Nederland gekregen." "Het echte vluchtverhaal vertelde Hirsi Ali de VVD-partijtop toen ze vier jaar geleden voor de VVD de Tweede Kamer in wilde."</p> <p>-Fragment uit de Zembla-uitzending 'De heilige Ayaan' word ingezet waarin Hirsi Ali aangeeft dat dit geen beletsel was voor de VVD. Ook komt voormalig VVD-partijgenoot Neelie Smit-Kroes nog aan bod door het fragment waarin ze stelt dat Hirsi Ali: "[...] vijf burgeroorlogen heeft meegemaakt en vele malen op de vlucht moest."</p> <p>- Studio: Er wordt teruggeschakeld naar de NOS studio waarna Philip Freriks aangeeft dat oud-partijvoorzitter van de VVD Bas Eenhoorn en Gerrit Zalm die dag bevestigd hebben op de hoogte te zijn geweest van het verleden van Hirsi Ali en dit nog steeds geen probleem achten. Maar vervolgt Freriks: "Voor de minister van Vreemdelingenzaken, VVD-politica Rita Verdonk, ligt dat een beetje anders. Hirsi Ali belde Verdonk omdat ze zich herkende in de jokkende Taida Pasic, de Kosovaarse scholiere die van Verdonk terug moest."</p> <p>-Fragment: Er wordt een fragment ingestart uit de ZEMBLA-uitzending van die avond, waarin Hirsi Ali refereert aan het zonet door Philip Freriks genoemde telefoongesprek tussen Ayaan Hirsi Ali en Rita Verdonk over Taida Pasic. Hirsi Ali: "Rita, mag ik je daarover lastigvallen? Ik heb ook gelogen.</p>

	En toen heeft Rita letterlijk gezegd: Ayaan, als ik toen minister van integratie was geweest, had ik je ook uitgezet."
--	--

2. Minister Verdonk laat onderzoek doen naar naturalisatie VVD-Kamerlid Ayaan Hirsi Ali

Datum	13/05/2006
Lengte	01:00
Presentator	Philip Freriks
Verslaggever (s)	Tanja Braun
Aankondiging	Nee
Analyse tekst	<p>PF: "Minister Verdonk laat <u>toch</u> onderzoek doen naar de naturalisatie van Ayaan Hirsi Ali. Het VVD Tweede Kamerlid kwam in 1992 onder <u>valse</u> naam en met vermelding van een <u>onjuiste</u> geboortedatum naar Nederland. Die <u>valse</u> gegevens staan ook nog in haar Nederlandse paspoort."</p> <p>- Interview minister van Vreemdelingenzaken en Integratie</p> <p>RV: " Ik heb schriftelijke vragen gekregen vanuit de Tweede Kamer, ik ben dus nu aan het onderzoeken wat er precies aan de hand is. Dat zal zo snel mogelijk naar buiten komen."</p> <p>TB: "Kunt u een reden bedenken waardoor Hirsi Ali moet vrezen voor haar paspoort."</p> <p>RV: "Nou ik ga helemaal geen reden bedenken, ik ga gewoon het onderzoek afwachten u weet hoe dat gaat. Je doet een onderzoek en dat doe je heel serieus en daar komen de resultaten en dan maak je daar je beslissing op. Maar wetten en regels gelden natuurlijk voor iedereen. "</p> <p>TB: "Rita Verdonk op VVD lijsttrekkers campagne zei gisteren nog dat Hirsi Ali niets hoeft te vrezen maar vandaag herhaald ze dat dus niet. Verdonk wist tot voor kort niets van het echte verleden van Hirsi Ali dat hoorde ze pas toen het Tweede Kamerlid haar belde omdat zij zich herkende in de jokkende Kosovaarse scholiere Taida Pacic."</p> <p>- Fragment Zembla-uitzending van Ayaan Hirsi Ali.</p> <p>""Rita, mag ik je daarover lastigvallen? Ik heb ook gelogen. En toen heeft Rita letterlijk gezegd: Ayaan, als ik toen minister van integratie was geweest, had ik je ook uitgezet."</p> <p>TB: "Of het toch nog zover komt, dat moet het onderzoek van Verdonk dus uitwijzen."</p>

3. Ayaan Hirsi Ali verlaat de Nederlandse politiek

Datum	15/05/2006
Lengte	07:00
Presentator	Sacha de Boer
Verslaggever(s)	Bram Schilham & Nicole le Fever
Aankondiging	Ja
Analyse tekst	<p>SdB: "Ayaan Hirsi Ali verruult het Haagse Binnenhof voor de Amerikaanse hoofdstad Washington. Het VVD-Kamerlid dat al jarenlang zwaar beveiligd wordt vanwege haar omstreden uitspraken over de Islam vertrekt in september naar de Verenigde Staten. Ze gaat werken voor een toonaangevend conservatief instituut dat nauwe banden heeft met de Amerikaanse president Bush"</p> <p>SdB: "Bram komt haar vertrek naar de VS nu uit de lucht vallen of waren er eigenlijk voortekenen?"</p> <p>- Rechtstreekse verbinding Bram Schilham (Washington)</p> <p>BS: "Ja, die waren er want Hirsi Ali voerde al langere tijd gesprekken met dit soort organisaties over een toekomst in de Verenigde Staten en het past ook bij d'r. Ze ziet het als haar missie om de discussie steeds weer aan te zwengelen over de gevaren van de radicale Islam. Maar daarbij is het van ondergeschikt belang waar ze dat doet en hoe ze dat doet. De afgelopen jaren is wel duidelijk geworden door haar wereldwijde bekendheid die maar groeide dat ze toch een maatje te groot was geworden voor het Binnenhof. Wat het allemaal nog versneld heeft is dat de rechter heeft bepaald dat ze binnenkort haar zwaar beveiligde huis in Den Haag moet verlaten omdat de burens zich onveilig moeten. Al met al komt er door deze stap een einde aan de Haagse carrière van een heel uitgesproken VVD-kamerlid."</p> <p>- Fragment Ayaan Hirsi Ali. Voice-over: "Ayaan Hirsi Ali die eigenlijk de achternaam Magan heeft wordt in 2003 triomfantelijk binnengehaald door de VVD. [...] Hirsi Ali komt in de Tweede Kamer en ontpopt zich daarbinnen maar meer nog daarbuiten als fel strijdster van de emancipatie van Moslim vrouwen. Als snel wordt ze bedreigd vanwege haar controversiële uitspraken. [...] Begin november 2004 wordt Theo van Gogh vermoord. Hirsi Ali voelt zich schuldig en wordt ernstig bedreigd. [...] Time magazine zet haar op de lijst van meest invloedrijke personen van de wereld. Zielsverwanten uit de fractie spreken lovend over haar.</p> <p>- Fragment VVD Tweede Kamerlid Hans van Baalen. "Mensenrechten daar heeft ze voor geknokt en ze heeft de gevaren van religieus fanatisme nog eens extra onder de ogen gebracht. Dus een fantastisch mens."</p> <p>- Fragment ZEMBLA-uitzending. Voice-over: "Afgelopen week werd in het tv-programma Zembla opgerakeld dat Hirsi Ali haar vluchtverhaal beginjaren 90 goeddeels had</p>

verzonnen. Minister Verdonk onderzoekt nu of zij haar Nederlandse paspoort wel terecht heeft gekregen.”

- Studio SdB: “In hoeverre heeft die kwestie, of ze terecht een verblijfsvergunning heeft gekregen of niet, nu met haar vertrek te maken want de timing is opvallend.”

BS: “Ja daar heb je gelijk in, toch is het moeilijk te zeggen want die kwestie werd eind vorige week pas opnieuw opgerakeld, Je mag toch aannemen dat ze op dat moment al ver was met haar gesprekken in Washington over haar toekomst. Misschien horen we het morgen van Hirsi Ali zelf want dan zal ze op een persconferentie een toelichting geven op haar vertrek”

SdB: “Is met haar vertrek nu eigenlijk de discussie gesmoord die binnen de VVD was ontstaan? Of krijgt dat nog misschien een staartje?”

BS: “Diezelfde discussie over die naturalisatie is in ieder geval minder gevoelig geworden. De vraag of ze terecht Nederlander was terecht in de Tweede Kamer is toch nu een kwestie van nakaarten geworden. En ik denk dat daarom dat bij sommige mensen van de VVD ook wat opluchting bestaat dat die vervelende zaak nu naar de achtergrond verdwijnt en dat Hirsi Ali op een 'sjieke' manier de Tweede Kamer kan verlaten.”

SdB: “Uit een vandaag gehouden peiling van Maurice de Hond voor de NOS blijkt dat een kwart van de Nederlanders het vertrek van Hirsi Ali uit de Nederlandse politiek als een verlies beschouwt. Driekwart vindt dat niet. Van de VVD kiezers betreurt 31% haar keus. De top van de VVD wilde nog niet reageren op het vertrek van Hirsi Ali, men wacht de persconferentie van morgen af. Maar dat geldt niet voor enkele vrienden en vijanden buiten de politiek.”

- Reportage: Nicole le Fever in gesprek met Ciska Dresselheys en Canan Uyar (een moslim vrouw).

NIF: “Wie kaatst kan de bal verwachten, een oud interview met Ayaan Hirsi Ali in Opzij. Hoofdredacteur Ciska Dresselhuys is een bewonderaar.”

CD: “Dresselhuys: haar verdienste vind ik dat zij de emancipatie van de allochtone vrouw op de kaart heeft gezet [...]”

NIF: “Volgens de Turkse Canan Uyar weet Hirsi Ali de Moslim vrouwen niet te bereiken door haar kritiek op de Islam. “

CU: “[...] Als je gelovig bent dan [...] voel je je aangevallen en dan ben je het niet met Ayaan Hirsi Ali eens en dat zet je je stekels op. “

NIF: “En dat doet emancipatie juist geen goed, begrijp ik van u?”

CU: “[...] dat doet de emancipatie juist geen goed [...] dan voel je je in een hoek geduwd.”

NIF: “Doodzonde maar begrijpelijk vind Dresselhuys Hirsi Ali's voortijdige vertrek “

	<p>CU: "Maar wij zullen niet gaan huilen dat ze Nederland uitgaat."</p> <p>-Studio Sacha de Boer in gesprek met Ron Linker.</p> <p>SdB: "Ayaan Hirsi Ali gaat dus vanaf september werken bij het American Enterprise instituut in de Amerikaanse hoofdstad Washington. En daar is ook correspondent Ron Linker, Ron: Wat is dat nou voor instituut waar Hirsi Ali gaat werken?"</p> <p>RL: "{...} het politieke architecten bureau van president Bush. [...] het is een machtig neoconservatief bolwerk dat dus nauwe banden heeft met de president dat zich met name richt op defensie en buitenlands beleid."</p> <p>SdB: "In de VS is Ayaan Hirsi Ali nou niet bepaald een onbekende hoe wordt ze daar eigenlijk ontvangen?"</p> <p>RL: "Ik denk dat ze warm onthaald zal worden hier in Washington DC.[...] altijd met bewondering gepubliceerd over deze Nederlandse politica die ondanks persoonlijke dreigementen toch geen blad voor de mond heeft genomen Het tijdschrift Time magazine heeft haar vorig jaar uitgeroepen tot een van de meest invloedrijke denkers van onze tijd in dat opzicht zal ze ook aansluiting vinden bij American Price Institute en dan met name op het gebied van de dreiging van de politieke Islam. "</p> <p>SdB:" De persconferentie van Hirsi Ali, waarin zij haar vertrek toelicht, wordt morgen om half twee live uitgezonden door de NOS radio en televisie. "</p>
--	--

4. VVD-kamerlid Hirsi Ali afgetreden

Datum	16/05/2006
Lengte	07:00
Presentator	Sacha de Boer
Verslaggever(s)	Dominique van der Heyde
Aankondiging	Ja – opening van het journaal
Analyse tekst	<p>Opening journaal met een quote van de persconferentie: AHA: "Ik ben Ayaan die de zoon is van ... verdrietig en opgelucht zal ik opnieuw mijn koffers pakken. Ik ga door." SdB: "Wat haar echte naam ook is, wat de regels ook zijn een meerderheid in de Tweede Kamer is verbijsterd over het besluit om Ayaan Hirsi Ali het Nederlanderschap te ontnemen. Ook VVD vicepremier Zalm en de VVD Tweede Kamer fractie hebben kritiek op hun eigen minister Rita Verdonk voor Vreemdelingenzaken. Verdonk die ook in de race is voor het leiderschap van de VVD word dus van alle kanten bekritiseerd. En Hirsi Ali zelf wacht de discussie niet af zij verliet vandaag definitief de Tweede Kamer en</p>

vertrekt binnenkort naar Amerika voor een nieuwe baan en een nieuw leven.”

- Fragment persconferentie Ayaan Hirsi Ali

AHA: “Op mijn manier heb ik bijgedragen aan de debatten over de Islam [...] zijn niet meer weg te denken uit Den Haag.”

- Verslaggever Dominique van der Heyde vanuit een ander studio.

DvdH: “Zo kwam er een einde aan de politieke carrière in Nederland van Ayaan Hirsi Ali. Veel van haar vrienden woonden de persconferentie bij om haar te steunen. En ook Gerrit Zalm was om die reden aanwezig.”

- Fragment van de persconferentie met VVD-er Gerrit Zalm

GZ: “Wij wilden graag een strijdbare vrouw toevoegen aan onze Tweede Kamer lijst. En ook haar geloofsbrieven zijn zonder moeite aanvaard. Dat nu ruim drie jaar later er opeens juridische complicaties blijken konden wij toen niet bevroeden. ”

DvdH: “Zalm duidt op de brief die Hirsi Ali gisteravond kreeg van partijgenoot van minister Rita Verdonk. Omdat Hirsi Ali bij haar asielaanvraag gelogen heeft over haar achternaam en geboortedatum mag zij zich geen Nederlander noemen.”

- Fragment persconferentie met Ayaan Hirsi Ali

Verslaggever: “Voelt u zich verjaagd uit Nederland?”

AHA: “[...] ik voel me zeer verbonden met Nederland. Ik ben net zoals iedereen verbijsterd over wat er gebeurd is over de naturalisatie [...] maar ik voel me niet verjaagd.”

Verslaggever: “U heeft gezegd ik kan dat niet aan, klopt dat?”

AHA: “[...] ik vind het wel onmogelijk om Kamerlid te zijn [...] met zoveel onzekerheid over mijn naturalisatie.”

- In de studio met Dominique van der Heyde

DvdH: “Opmerkelijk genoeg kraakt ook Gerrit Zalm het besluit van zijn partijgenoot Verdonk af.”

- Fragment van de persconferentie met Gerrit Zalm

“Nu zijn blijkbaar feiten die al drieënhalp jaar bekend zijn, waar eerst de minister zegt Ayaan hoeft zich geen zorgen te maken, vervolgens zeg ik doe een onderzoek en dan blijkt op de eerste werkdag al het onderzoek te zijn afgerond en mededeling te worden gedaan aan de betrokkene en aan de kamer, dat is in ieder geval een opmerkelijke snelheid. Als de IND in het vervolg alle verzoeken en aanvragen op deze manier behandeld dan hebben we geen achterstanden meer binnenkort. ”

- In de studio met Dominique van der Heyde

DvdH: “Hirsi Ali gaat in beroep tegen de uitspraak maar ze laat in ieder geval binnenkort het land.”

Bijlage III - RTL Boulevard (RTL 4)

1. Ayaan Hirwie?

Datum	11/05/2006
Lengte	07:44
Presentator	Daphne Bunskoek
Deskundige(n)	Albert Verlinde
Extra spreker	Kees Driehuis
Analyse tekst	<p>DB: "ZEMBLA legt vanavond geheimen uit het leven van Ayaan Hirsi Ali bloot. ZEMBLA confronteert de politica met haar verleden en volgens het programma hangt Ayaan's versie daarvan met leugens aan elkaar."</p> <p>- Fragment met de titel: 'Ayaan Hirwie' met beelden van politica Ayaan Hirsi Ali.</p> <p>Voice-over: "Ayaan Hirsi Ali is een van de meest controversiële politici van Nederland. Met haar dramatische jeugd en asielzoekers achtergrond zou ze reden hebben om zich af te zetten tegen alles en iedereen."</p> <p>- Interview met Kees Driehuis (eindredacteur Zembla)</p> <p>KD: "Wij hebben nu ontrafeld hoe het precies gegaan is en dan blijkt dat haar vluchtverhaal toch voor een groot gedeelte verzonnen is." In het kort word daarna het vluchtverhaal van Hirsi Ali doorgenomen en worden hier kanttekeningen bij geplaatst. Zo heeft Hirsi Ali maar een korte tijd, zeven jaar, in Somalië gewoond waarna ze als vluchteling naar Kenia verhuisde. In Kenia aangekomen is Hirsi Ali daar in relatieve luxe opgegroeid. Op latere leeftijd trouwt Hirsi Ali op een bruiloft waar ze in tegenstelling tot wat Hirsi Ali zegt wel degelijk bij aanwezig was. Toch besloot ze uiteindelijk naar Nederland te 'vluchten', hier aangekomen wist Hirsi Ali volgens Driehuis: "[...] precies wat ze wel en niet moest zeggen om op die manier bij de IND indruk te maken. Binnen vijf weken had ze de een asielzoekersstatus verkregen."</p> <p>- Er wordt terugschakeld naar de studio</p> <p>AV: "[...] een onthullende documentaire."</p> <p>[Eerder die dag heeft hij, samen met Kees Driehuis, de regisseur en enkele journalisten, de uitzending al in het geheel gezien. Naar eigen zeggen was Verlinde, na het zien van de uitzending, benieuwd naar de motieven van ZEMBLA, waarom zij bij dit onderwerp waren uitgekomen]</p> <p>AV: "[...] als je heel veel interviews met Ayaan leest, ze overall andere dingen vertelt." Verlinde onderstreept daarna nogmaals de legitieme redenen waarom de ZEMBLA-uitzending van die avond er toe doet."</p> <p>DB: "Maar BAREND EN VAN DORP heeft ooit een interview gehad met Ayaan Hirsi Ali en daarin vertelde zij ook dat ze had gelogen om in Nederland een verblijfsvergunning te krijgen."</p>

	<p>- Fragment van Barend en van Dorp word ingestart. Henk van Dorp: "[...] dus je hebt moeten liegen om hier je verblijfsvergunning te krijgen?" Ayaan Hirsi Ali: "Absoluut, ik weet niet of ik die op basis van de leugens heb gekregen [...] of uit het feit dat het gewoon een gunstig moment was om een verblijfsvergunning af te geven." - Er wordt teruggeschakeld naar de studio DB: "Wat ik niet begrijp is dat zo'n vrouw als Ayaan [...] dat er nu onderzoek wordt gedaan naar of zij wel of niet en hoeverre zij heeft gelogen wat ze zelf al heeft toegegeven om in Nederland te komen." Verlinde verdedigt de ZEMBLA-uitzending door aan te geven: "[...] alles wat Ayaan verteld, hoe ze zich opstelt tegen de Moslims [...] komt altijd voort bij haar uit persoonlijke ervaringen [...] als je vervolgens in beeld krijgt dat ze dat helemaal niet heeft meegemaakt [...] dat denk je van ja meisje..." AV: "Er zit een politiek pikant detail aan, zij verteld aan het eind van de documentaire: mensen binnen de VVD weten dit. Ik heb net gebeld met mensen binnen de VVD, die weten dit niet. Ik ben er echt oprecht van geschrokken vooral omdat Neelie Smit-Kroes de eerste keer dat ze Ayaan voorstelt zegt: deze vrouw heeft vijf burgeroorlogen meegemaakt. Dat is niet waar." DB: "Wat zij wel heeft meegemaakt is toch vooral een kwestie van Ayaan en de haren." [Verlinde interrumpeert door aan te geven dat Ayaan Hirsi Ali de onderwerpen waar zij voor opkwam altijd aan haar persoonlijk leven gekoppeld heeft en dat, nu het ware verhaal boven tafel is gekomen, een kwalijke zaak is]. AV "Eerlijk zijn, daar win je het altijd mee."</p>
--	--

2. Ayaan Hirsi Alibi

Datum	12/05/2006
Lengte	07:01
Presentator	Daphne Bunskoek
Deskundige(n)	Albert Verlinde, Peter van der Vorst, Rutger van Santen
Extra spreker	Hilbrand Nawijn
Analyse tekst	<p>DB: "Gisteren werd in Zembla beweerd dat Ayaan Hirsi Ali niet altijd eerlijk is geweest over haar verleden, de VVD vindt het een storm in een glas water, maar anderen denken dat Ayaan's leugentjes wel degelijk politieke gevolgen kunnen hebben. "</p> <p>- Fragment Zembla-uitzending van de broer van Hirsi Ali. M. Hirsi Magan: "In die periode waren onze ambities dat</p>

we een hogere opleiding volgden en gingen reizen en zo. Daaruit ontstond de wens om naar Europa te gaan."

- Er wordt een fragment ingestart met beelden van de Zembla-uitzending.

Voice-over: "Nadat er gisteren een boekje is open gedaan over het dubieuze verleden van Ayaan Hirsi Ali laait de discussie tussen de Haagse rakkers hoog op."

- Kort interview met politiek commentator van de Wereldomroep Rutger van Santen: "Dat ze gelogen had over een aantal hele essentiële ervaringen uit haar leven, dat was minder bekend of niet bekend. En ja, dat is toch wel heel belangrijk voor de positie van Hirsi Ali."

- Kort interview met politicus Hilbrand Nawijn: "Ik vind het van leugens aan elkaar hangen en ze had ook toen niet toegelaten geworden als de waarheid had verteld dus vandaar dat ik ook die Kamervragen heb gesteld. Om te zeggen van minister is het a waar en b als het waar is dan vervalt eigenlijk de hele vergunning verlening, zowel haar asielstatus als het Nederlandschap vervalt eigenlijk dan, moet vervallen juridisch."

Voice-over: "De VVD laat weten niet onder de indruk te zijn van Zembla, de partij blijft dan ook achter Ayaan staan."

HN: "Ik hoorde dat Verdonk nu net gezegd heeft dat ze niet bang hoefde te zijn, nou dat wil ik haar nog wel eens horen zeggen, want alle anderen worden wel aangepakt ik vind dat heel inconsequent."

Voice-over: "Maar een zwart schaap in je partij kan natuurlijk heel wat gevolgen hebben. "

RvS: "Ik vind dat de hele statuut hiermee is omgevalen, haar geloofwaardigheid weg is en ik vind dus ook dat ze gewoon uit de Tweede Kamer moet verdwijnen."

Voice-over: "Rita Verdonk heeft vandaag al laten weten dat Ayaan wat haar betreft de koffers niet hoeft te pakken om weer terug te gaan naar haar land van afkomst. Welk land dat dan ook mag zijn. Maar daar is niet iedereen het mee eens."

HN: "Ik zou niet met iemand die zo leugenachtig, in de Tweede Kamer is gekomen, door alles wat ze heeft gedaan, vind ik dat een parlementariër onwaardig."

- Er wordt teruggeschakeld naar de studio

AV: "Nawijn gaat zijn naam veranderen in natrap. Die ruikt bloed, die gaat er onmiddellijk op los. Beetje buiten proporties. Wat we hier wel hebben is een brief van de VVD-fractie, gisteren meteen na de uitzending heeft iemand van de VVD weer gebeld: 'Albert riep mensen binnen de VVD, die kenden dit verhaal niet en dat is niet waar wie heeft hij gesproken?' Nou, ik verraad mijn bronnen nooit natuurlijk maar ik kan wel zeggen."

DB: "VVD, Albert, uhm."

AV: "Nee, het was Onno absoluut niet! Maar het was wel iemand die heel dicht bij het vuur zit en veel mensen daar

kent. Vandaag heeft de fractie gemeend een brief uit te moeten doen gaan waarin ze zeggen: 'Kennis te hebben genomen, van de uitzending van ZEMBLA waarin een aantal zaken werden belicht. De leiding van de fractie heeft betreffende informatie besproken met diegene die destijds betrokken zijn geweest bij Ayaan en gebleken is dat geen informatie beschikbaar is gekomen die niet al toen met Ayaan is besproken en de toenmalige fractie voorzitter en partij voorzitter.' Met andere woorden: ik had gelijk gisteren. Er zijn dus twee mensen Bas Eenhoorn en Gerrit Zalm die het hele verhaal kenden, maar die hele fractie de rest wist daar niets van en dat vind ik, ook van Gerrit Zalm die na de ministerraad een beetje van 'ik ben niet geïnteresseerd in privé zaken' dan denk ik toch als jij dan andere dingen hoort dan of jij weet dat het verhaal anders is als wat je daarna altijd van Ayaan hoort vind ik dat je als VVD man moet opstaan en zeggen: nou helemaal waar is dit niet wat hier gezegd word."

DB: "Maar ik begrijp, zij konden die informatie ook vernemen in buitenlandse media of BAREND EN VAN DORP waar ze al gesproken heeft over leugens, dan denk ik ja moet er dan elke keer een memo uitgaan van mensen weten nog wat ze destijds heeft gezegd dat ze heeft gelogen?"

PvdV: "Ik vind wel dat na dat hele Taida Pasic verhaal ze best iets meer had mogen opkomen voor die Taida, die exact hetzelfde gedaan heeft natuurlijk."

DB: "Maar ze hoeft toch helemaal geen beschermheilige te worden voor asielzoekers?"

PvdV: " Je bent toch volksvertegenwoordiger?"

DB: "Ja, maar zij heeft toch een hele andere bezieling. Zij is bezig met de Islam en de positie van de vrouwen daarbinnen dus dan hoeft zij nu toch niet continu voor iedereen die aan de grens staat."

PvdV: "Zij sprak zich ook uit over immigratie en dat soort zaken."

DB: "Ze heeft zich ook altijd uitgesproken over dat meisje en zei we moeten een Europees beleid voeren."

AV: "Zou het niet mooi geweest als ze had gezegd: ik was ook zo'n gelukszoeker snap je? Ik ben hier ook naartoe gekomen."

DB: "Het gaat erover of ze wel of niet gelogen heeft. Ze heeft toegegeven dat ze gelogen heeft bij BAREND EN VAN DORP. Alles wordt nu heen en weer gekeerd, of die broer zei ze was wel bij die bruiloft en hij was er blijkbaar zelf niet. Al die leugens worden weerlegd. Dan denk ik: waar gaat het over?"

AV: "Hierom."

PvdV: " Leugens."

AV: "Ja, het gaat om leugens maar ook om dat je merkt. Vandaag, Leon de Winter die hangt onmiddellijk in de pen want die heeft niets anders te doen dan de hele dag

stukjes te schrijven. Dus die gaat onmiddellijk ons mailen vanuit een vastgoed bedrijf van wat hij dus van de hele zaak vindt zo kwam dat binnen. Zonder bronvermelding wat ik al typisch vind, die vindt het schande 'matenaaijerij' wat Zembla gedaan heeft, verkeerde journalistiek. Jij bent er fel in, ik ben er fel in wat je merkt is dat wat Ayaan al die jaren in zich gehad heeft of je bent voor of je bent tegen, de mensen die voor haar zijn voelen zich toch een beetje aangevallen want het is toch een vrouw van statuur en terecht verworven statuur en mensen die altijd iets hebben gehad van 'ik weet het niet met die Ayaan' die hebben zoiets van eindelijk hebben we iets."

DB: "Die zien haar graag vallen."

AV: "Ja, dat is de essentie."

DB: "Wat voor mij de essentie is, is dat dat een vrouw is die voor een ideaal opkomt en of je het daar nou wel of niet mee eens bent is voor mij een tweede, die inhoud doet er niet eens toe. Zij doet dat in vrede, ze brengt haar boodschap in vrede, ze wordt bedreigd, ze wordt door de buurt weggestuurd, ze mag niet eens ergens wonen."

PvdV: "Het gaat mij om gelijkheid. De vereniging asieladvocaten heeft ook gezegd dat het heel vaak voorkomt dat mensen die gelogen hebben als ze het land binnenkomen er nog steeds met terugwerkende kracht het land worden uitgezet. Dat gebeurt aan de lopende band, waarom kan dat, ik vind niet in dit geval dat ze het land uit moet dat vind ik ook wat ver gaan. Maar waarom zou je een verschil moeten maken omdat ze haar idealen zo goed naar voren brengt?"

DB: "Maar ik vraag me af of je van de laatste vijftien jaar al die onderzoeken opnieuw worden gedaan om te kijken of die mensen twintig jaar geleden, wel."

PvdV: "Tot vijftien jaar geleden worden mensen nog uitgezet omdat ze gelogen hebben toen ze het land binnenkwamen."

DB: "Dan vind ik dat een kwalijke zaak."

AV: "Ze hoeft er niet van mij uitgezet worden."

PvdV: "Neem Friso die moest uit het koninklijk huis omdat hij niet de hele waarheid tegen Balkenende had verteld over zijn vriendinnetje. Dat is veel minder ernstig volgens mij, hij had niet echt gelogen maar niet alles verteld. En die werd vervolgens het koningshuis uit gedonderd. Als een minister liegt, moet hij ook weg."

DB: "Ja maar.."

PvdV: "Waarom niet een Kamerlid?"

DB: "Ik vind het onzinnig om iets dat nu niet met haar inhoudelijke politiek te maken heeft:..."

AV: "Wat ik wel prettig vind is dat het dit soort verhitte discussies losmaakt. En natuurlijk gaat iedereen nu roepen van dat is er gezegd, dat is er niet gezegd. Wat ik op zich wel prettig vind, dat we met elkaar hierover discussiëren dat we die vrijheid hebben om met elkaar te discussiëren."

	En dat het ook naar beide kampen iets minder zwart-wit gemaakt heeft. Ze is niet zo heilig als iedereen dacht maar ze is ook niet zo vervelend als iedereen dacht.”
--	---

3. Aju Ayaan

Datum	15/05/2006
Lengte	04:50
Presentator	Daphne Bunskoek
Deskundige(n)	Albert Verlinde
Extra spreker(s)	Hilbrand Nawijn, Jelleke Veenendaal
Analyse tekst	<p>DB: “Na alle commotie rondom de Zembla uitzending wordt er een nieuw stuk toegevoegd aan het boek van Ayaan Hirsi Ali, ze vertrekt naar Amerika. Rita Verdonk en Mark Rutte die houden zich stil en de persconferentie is pas morgen maar wij hebben Jelleke Veenendaal.</p> <p>- Fragment Zembla-uitzending van Hirsi Ali’s oud-leraressen.</p> <p>“Ze heeft bij ons op school gezeten maar in een hogere klas.” U heeft haar geen les gegeven? “Nee, maar we kenden haar wel.”</p> <p>Voice-over: “Als Zembla begin vorige week een onthullende reportage uitzendt over het leven van Ayaan Hirsi Ali, zijn de politieke poppen aan het dansen.”</p> <p>- Interview met politicus Hilbrand Nawijn.</p> <p>“De VVD is nu op dit moment een partij die het felst op asielprocedures is en nu opeens komt er iemand uit hun eigen partij die zelf voor hun in de Tweede Kamer zit, die de zaak heeft belazerd. Want daar komt het gewoon op neer.”</p> <p>- Interview Jelleke Veenendaal (kandidaat lijstrekker VVD)</p> <p>“Het is gebleken dat in het verleden de naturalisatie een keer is teruggedraaid doordat mensen de verkeerde naam hadden opgegeven, omdat toen de Hoge Raad zei ik weet eigenlijk niet meer wie ik genaturaliseerd heb. En iedereen is gelijk voor de wet dus ook in dit geval.</p> <p>Voice-over: De storm is het glas water is inmiddels uitgegroeid tot een ‘Catherina’ dus kiest Ayaan eieren voor haar geld en besluit ze over een paar maanden naar Amerika te vertrekken. Tenminste, dat zijn de geruchten.</p> <p>JV: “Ik geloof niet dat de druk versneld is, als ze al over dat soort gesprekken gesproken heeft, denk ik dat ze het altijd al van plan was bij de verkiezingen, dat ze besloten had bij de volgende periode ga ik niet verder. Maar het schijnt ook dat door de uitspraak die de bewoners van haar flat hebben gekregen, zij ook uit haar beveiligde woning moet.</p> <p>Voice-over: “Het is nog even spannend wat de</p>

beweegredenen van het reisluchtige type zelf zijn. Morgen laat ze het horen.

JV: Officieel is er bij mijn niets bekend. Ik heb ook net pas op het nieuws gehoord dat ze een persconferentie geeft.

Voice-over: "Financieel zit Ayaan voorlopig nog wel even goed."

JV: "Ieder Kamerlid wat uit de Tweede Kamer gaat krijgt de helft van de periode dat hij in dienst is geweest van de Kamer wachtgeld."

Voice-over: "Met het eventuele vertrek van Ayaan is er weer plek voor nieuw politiek geschut."

JV: "Een mooi plekje voor Mark Rutte mocht hij eventueel fractie voorzitter willen worden want dan moet er wel een plaats vrijgemaakt worden."

AV: "En dat doet Ayaan van harte. Het is snel gegaan in een week tijd, afgelopen donderdagavond die Zembla-aflevering, een paar pittige gesprekken hebben wij hier met elkaar gevoerd. Maar wij hebben ze tenminste gevoerd, want echt wat ik de afgelopen dagen gezien heb is dat de pers en met name de kranten op een bepaalde manier het nog een beetje doodgezwegen hebben, het niet serieus hebben genomen. Zelfs de NRC recensent, Hans Berenkamp, die afgelopen donderdag terwijl je zou denken die documentaire van Ayaan Hirsi Ali was het beeld van de dag, heel opvallend koos een foto van Catherine Keyl. Het lijkt wel of iedereen het onder het kleed heeft willen vegen."

DB: "Maar of dacht dat het niet zou aanzwellen tot een groter debat?"

AV: "Ja, en dat is dan toch een beetje een misvatting bij iedereen. Je zag het inderdaad langzaam aankomen rollen, het hele drama en we weten natuurlijk nooit, en dat gaan we morgen pas horen of ze nu naar aanleiding van die uitzending besloten heeft weg te gaan of dat ze dat altijd al van plan was en nu versneld is.

DB: "Volgens mij gingen de geruchten al langer zij in Amerika, waar ze toch vrij populair schijnt te zijn om haar uitspraken daar naartoe zou willen vertrekken. En ik zou inderdaad denken dat als je eind augustus je huis uit zou moeten en nu dat gezeur alsnog het land uitgezet moet worden, dan vertrekt. Dat lijkt bijna logisch.

AV: "Ja, maar dat wachtgeld, daar wil ik wel van zeggen als je onder valse voorwendselen, haar Nederlanderschap is omstreden, je hebt in die Kamer gezeten als je dan ook nog met een pot geld meegaat dat vind ik ook wel discutabel moet ik zeggen.

DB: "Nou ik vind, dat als je zelf vertrekt dat misschien discutabel is maar daar heeft haar hele binnenkomst in Nederland toch niets mee te maken."

AV: "Natuurlijk wel."

DB: "Zij heeft naar eer en geweten een baan uitgeoefend in de politiek en daar heeft ze hard voor gewerkt en daar is

	<p>ze voor gekozen.”</p> <p>AV: “Ja, maar verkeerd gepresenteerd. Als je de wet had willen volgen had ze nooit in de kamer mogen zitten, want daar mogen niet niet-Nederlanders inzitten iets wat ze gedaan heeft. En ik vind het is ook mijn partij, ook dat schreef meneer Berenkamp, ik vind dat de VVD hier een hele kwalijke rol in heeft gespeeld. Ik vind die hele fractie die braaf zijn mond houdt, Gerrit Zalm die afgelopen vrijdagavond nog de gotspe heeft om te zeggen: het is een privézaak daar moet je niet over praten. Dan denk ik: nou jongens, als het jullie politiek is om alles achter gesloten deuren te bespreken dan ben ik het daar niet zo ontzettend mee eens. Morgenmiddag dan hebben we de persconferentie om half twee wordt die zelfs live uitzonden bij de NOS op Nederland 2. Verder merkten we dat heel weinig VVD leden iets wilden zeggen, gelukkig wel Hans Wiegel want als je niemand hebt en het laatste nummer in je telefoon daar staat Hans Wiegel. Die onmiddellijk riep dat hij blij was dat ze vertrok dus dat weten we dan ook weer, van het orakel.”</p> <p>DB: “Waarom moet iemand zich dan nog zo negatief uitspreken over zijn eigen partij?”</p> <p>AV: “Ik vind het ook onderhand een zwaktebod van alle journalisten die bij ieder ding dat er nationaal speelt denken weet je wat we gaan Hans Wiegel weer een keer...”</p> <p>DB: “Ja, maar hij neemt de telefoon ook elke keer op.”</p> <p>AV: “Ik vind dat je als journalisten ook moet zeggen: hij heeft er niets mee te maken dus we bellen hem maar niet, we moeten het kind ook maar niet uitlokken daar in Dieven. Maar goed, Hirsi Aju! Weg gaat ze.”</p>
--	---

4. Educating Rita

Datum	16/05/2006
Lengte	10:12
Presentator	Daphne Bunskoek
Deskundige(n)	Albert Verlinde, Bram Moskowitz
Extra spreker(s)	Ronald Giphart, Gerrit Zalm, Claudia de Breij
Analyse tekst	<p>DB: “Ayaan Hirsi sprak vanmiddag Nederland en de wereld toe, voer voor de wereldpers maar ook voor Ronald Giphart, voor zijn nieuwste boek over de Tweede Kamer deed de schrijver vandaag de nodige inspiratie op.”</p> <p>- Fragment persconferentie eerder die dag over het vertrek van Ayaan Hirsi Ali uit Nederland.</p> <p>AHA: “Ik ga Nederland verlaten, verdrietig en opgelucht zal ik opnieuw mijn koffers pakken. Ik ga door. Dankjewel.”</p> <p>Voice-over: “Het drama in politiek Den Haag is eigenlijk met geen pen te beschrijven, maar Ronald Giphart die gaat ervoor.”</p> <p>- Interview met schrijver Ronald Giphart.</p>

RG: "Dit zijn de krenten in de pap, je voelt en je ruikt de spanning dat er iets gaat gebeuren."
- Fragment persconferentie Ayaan Hirsi Ali.

AHA: "Er gaan op dit moment heel veel gevoelens door mij heen en sinds gisterenavond is verbijstering het allergrootste gevoel dat ik nu heb."

RG: "Onze enige echte ster, internationaal gezien, blijkt helemaal geen Nederlandse te zijn. Hebben we een keer een ster is ze geen Nederlandse."

Voice-over: "Hoe Rita Verdonk uiteindelijk de literatuur geschiedenis ingaat, dat is aan Giph. Gulden Gerrit is in ieder geval niet zo happy met haar."
- Fragment persconferentie Ayaan Hirsi Ali

GZ: "Maar ik ben wel verbaasd over de snelheid waarmee dit besluit genomen is en bekend is gemaakt. Als de IND in het vervolg alle verzoeken en aanvragen op deze manier behandelt dan hebben we geen achterstanden meer binnenkort."

RG: "Wat mij wel heel erg ontroerd is de eenzaamheid van zo'n vrouw te midden van honderden mensen. Er staan daar veertig camera's op haar gericht, tachtig schrijvende journalisten en toch stond ze daar volstrekt alleen te zijn."

Voice-over: "Vandaag dus even niet *'just another day at the office'* met deze zwarte bladzijde in de VVD geschiedenis hoeft Ronald niet bang te zijn voor een *'writersblock'*."

RG: "Het is een zwarte dag in het privéleven van mevrouw Hirsi Ali, het is een zwarte dag voor het functioneren van de democratie want hoe moet het nu verder? Ik denk dat zij voorlopig even denkt dat Nederland haar gestolen kan worden en dat zij als winnaar uit dit meedogenloze gevecht tevoorschijn moet komen."
- Er wordt teruggeschakeld naar de studio

AV: "Nou meteen maar even zeggen dat ik de zin in de reportage: een zwarte dag in de geschiedenis van de VVD niet helemaal begrijp, het is gewoon een zwarte dag in Nederland. Afgelopen weken hebben we het er al veel over gehad, ze heeft gejoukt om het dan maar zo te noemen, wij zijn het enige programma dat zich hier dag in dag mee bezig heeft gehouden, die de discussies gevoerd heeft de afgelopen tijd. En dan denk ik, want je kunt er voor zijn je kunt er tegen zijn, maar je moet ook zien wat die vrouw betekend heeft, vandaag vroeg ik mij af: waar is Jan Peter Balkenende? Waarom als je een minister hebt die gewoon maar eventjes doet, als je vicepremier hebt die daar alleen maar even op reageert terwijl het gaat om een zaak van nationaal belang, iemand die in de kamer zit, dat hebben we nog nooit meegemaakt dus als je daar een uitspraak over doet dat is nogal wat. Dan denk ik, wat ben je voor 'oetel' Jan Peter Balkenende, dat jij de regie niet in handen neemt. Dat je niet gisterenavond, toen die brief bekend werd, niet gezegd hebt Rita Verdonk, Gerrit Zalm, Ayaan

Hirsi Ali op mijn kamer en we gaan erover praten. Het kan niet zo zijn dat deze vrouw het land uitgezet wordt, het kan niet zo zijn dat er een brief over een Kamerlid de deur uitgaat zonder dat ik hem gezien heb Rita Verdonk. Ik vind dat ik de regie nu in handen moet nemen en Jan Peter Balkenende heeft niets van zich laten horen vandaag, daarom gaan de Nederlanders als een stel kleine kinderen de straat over en dat vind ik ridicuul."

DB: "Dan is er ook nog, na je prachtige betoog, een open brief gestuurd vandaag."

AV: "Maar wat vindt je hiervan?"

DB: "Ik vind dat je gelijk hebt dat het ongelofelijk is hoe Jan Peter Balkenende reageert, ik vind het ongelofelijk hoe Rita Verdonk zo'n preciaire situatie zo'n belangrijke beslissing binnen 24 uur kan maken, binnen drie dagen een omslag maakt van naar niets te vrezen naar nooit een Nederlander geweest, ik vind het onvoorstelbaar. En wat Bram net aangaf in de opening, je hebt groot gelijk Bram het is al onvoorstelbaar dat we met z'n allen en ook de politiek helemaal niet gereageerd heeft op het feit zij door de rechter haar huis uit is gezet omdat de burens vonden dat hun veiligheid ook in gevaar was."

AV: "Toen bleef iedereen stil hè?"

BM: "Daar word ik dus kotsmisselijk van als je het precies wilt weten."

AV: "Maar het is een juridische beslissing, het is de Hoge Raad die gezegd heeft, de burens hebben gelijk."

BM: "Het is het hof in Den Haag geweest, er zijn wat burens die zeggen we vinden het vervelend ons huis zou wel eens in waarde kunnen dalen omdat wij hier die mevrouw hebben met alle beveiliging van dien. En er zijn inderdaad drie rechters geweest, die hebben gezegd: jullie hebben gelijk. Mevrouw Hirsi Ali, een van de meest bedreigde personen in Nederland, en dat is niets niks, u moet uw huis uit.

DB: "En daar is de kwestie al begonnen, naar de wet kijken, de regels toepassen zonder te kijken wat het verhaal achter die wet is."

BM: "Het zou mooi zijn, natuurlijk moet een wet worden toegepast dat weten we allemaal. We moeten een wet ook flexibel uitleggen, wanneer de omstandigheden van dien aard zijn dat het om een flexibele uitwerking vraagt.

AV: "Jij als advocaat, als nou de premier, want ik ga echt even naar hem terug want ik vind dat de man zich te makkelijk op de achtergrond opstelt. Als de premier Ayaan bij zich had geroepen, Rita bij zich had geroepen en had gezegd: de Kamer uit dat kan een compromis zijn maar het paspoort kan je houden, sterker nog de vrouw had al bekend gemaakt dat ze in september naar Amerika zou verdwijnen het is een soort pesterijtje.

BM: "De kern van het verhaal, als ik nog heel even mag, denk ik is dat was dat VARA programma dat is overigens

normaal gesproken een aardig programma maar hier vond ik het een beetje een raar toontje hebben. Wat ze bekend hebben gemaakt was al bekend het is al maanden bekend dat zij bij die aanvraag niet geheel de waarheid had gesproken.

DB: "Omdat een vluchteling dat doet."

BM: "Omdat een vluchteling vaak zich niet vrij zal voelen om op dat moment de ware naam prijs te geven."

DB: "Vandaag een open brief 16 mei 2006. 'Wij schamen ons voor ons land' ondertekend door een heleboel bekende Nederlanders waaronder Hans Teeuwen, Yvon Jaspers, Eddy Terstall, Sophie Hilbrand, Jort Kelder en een boel directeuren, journalisten en andere belangrijke mensen die een mening hebben maar ook ondertekend door Claudia de Breij presentatrice op radio 3FM en die hebben we aan de telefoon, Claudia goedenavond. Kun jij voor diegene die de brief nog niet hebben gelezen de strekking van de brief weergeven?"

CdB: "De strekking van de brief is dat wij ons schamen voor Nederland en ik heb hem ondertekend, ik vond het vandaag echt een blamage. Ik sluit me ook aan bij wat Bram net zegt, allemaal staan we erbij en kijken ernaar. Het is niet alleen de burens, niet alleen Rita Verdonk maar we staan allemaal rond de vijver waar het kind aan het verdrinken is en niemand doet is. Al is een open brief helemaal niets, want ik vind eigenlijk dat we allemaal op De Dam ons paspoort moeten verbranden want als Ayaan geen Nederlandse is, waarom ik dan wel? Dan vind ik dat dit het minste is wat je kan doen want dit is echt gênant.

AV: "Was het voor jou anders geweest als er was gezegd van: oké ze heeft gelogen en daarom kan ze geen Kamerlid zijn maar Nederlandse blijft ze?" Zijn die leugens voor jou, die doen er niet toe?

CdB: "Voor mij, die doen er niet toe en vind ik nogal lachen omdat Rita Verdonk hiermee zichzelf in de staart bijt. Want iedereen was binnen de VVD ontzettend blij met Ayaan en nu blijkt dat zij er helemaal niet had zullen zijn, blijkt hoe misdadig dat hele beleid is en dat is het enige positieve aan de zaak."

DB: "Ja, de in humaniteit van het beleid van Rita Verdonk is nu in zijn totaliteit geopenbaard. Wat vindt jij dat de volgende stap moet zijn Claudia?"

CdB: "Ik denk dat Ayaan veel slimmer is dan wij allemaal bij elkaar en dat zij de volgende stap bepaald en dat zij zal vertrekken en iets zal gaan doen dat veel beter is en waar ze veel meer invloed mee kan uitoefenen."

AV: "Dit is toch heel pesterig dat Rita Verdonk nou gedaan heeft? Ayaan had al een fantastische stap gezet en had gepland in september ga ik weg, ik wil die bedreigingen niet meer en door pure pesterijen van de minister word haar zelfs dat mooie vertrek nog ontzegd."

CdB: "Rita Verdonk heeft natuurlijk sowieso al vlek op vlek

gemaakt dus aftreden Rita en als we dan toch bezig zijn blaas dan lekker het kabinet op, dat is voor iedereen het beste.

DB: "ZEMBLA is wat dat betreft ook niet helemaal smetteloos want die..."

CdB: "Ik vind het ook aantonen, hoe wij met z'n allen de media, mijzelf meegerekend kennelijk dingen op de kaart kunnen zetten die al lang bestonden en hoe iedereen ook nog eens als een blind paard achteraan holt. Dat vind ik een schande.

AV: "Omdat we vaak niet helemaal de feiten kennen toch en laten we niet helemaal..."

DB: "Deze feiten waren bekend"

AV: "Nou, niet zo bekend maar dat is een hele discussie die gaan we niet over en weer doen maar ik vind ook dat je uit moet kijken dat je niet ineens naar de boodschapper gaat wijzen naar de mensen die het programma hebben gemaakt."

CdB: "Dat vind ik niet helemaal waar. Er is weinig tot niets nieuws in het programma gebleken en ik vind het ook lichte stemming makerij van de redactie van ZEMBLA en mijn eigen collega's."

AV: "Maar ik zit hier internationale kranten te lezen en je kunt er nu overheen stappen maar ik vind dat de discussie niet zo zwart wit is: Ayaan heeft nooit gelogen of de leugens waren als bekend als je de internationale kranten leest en die heb ik in een grote stapel hier voor mij liggen, dan schrijven veel internationale kranten dat de minister niet anders kan dan haar het paspoort ontnemen met de feiten die nu op tafel liggen."

CdB: Daarin zijn we het ook met elkaar eens, dat kan de minister ook niet anders. En wat ik daar leuk aan vind, hoe raar dat is in dit verband, is dat duidelijk wordt dat haar beleid niet deugt ze kan inderdaad niet anders.

DB: "Omdat zij zo rechtlijnig is geweest vanaf het begin."

CdB: "Precies, hiermee word alleen maar duidelijk en vallen ook mij de schellen van mijn ogen van dit is dus zesentwintigduizend en een gezicht en dat ene gezicht maakt duidelijk dat we die zesentwintigduizend daar ook eens beter op hadden moeten letten."

AV: "Maar het houd voorlopig niet op, Rita Verdonk heeft een enorme aantrekkingskracht op een groot publiek dat zie je aan peilingen, die partij en Rita groeit maar. Wat vindt je daarvan als cabaretière dat jij je land op die manier ziet verharden?"

CdB: "Daar schrik ik van. Ik moet je eerlijk zeggen dat ik na de moord op Fortuyn iedereen zei: 'Ik wil emigreren' dat begreep ik ook na de moord op Van Gogh niet en vandaag heb ik het wel. Dan heb ik zo iets: van is dit mijn land, hoor ik hier thuis. Maar ik probeer het dan altijd maar ten positieve te keren des te meer moeten de mensen die anders zijn hun stem laten horen en dat probeer ik dan

	<p>maar. DB: "Goed, dankjewel Claudia de Breij." CdB: "Your welcome."</p>
--	---

Bijlage IV – NOVA - Den Haag Vandaag (NED 3)

1. Ayaan Hirsi Ali loog over leven en asielgeschiedenis

Datum	11/05/2006
Lengte	04:52
Presentator	Paul Witteman
Deskundige(n)	Twan Huys
Extra spreker	Ayaan Hirsi Ali
Analyse tekst	<p>Vanuit de studio introduceert presentator Paul Witteman het onderwerp en leidt het fragment in</p> <p>PW: "In een ZEMBLA-documentaire, zojuist op dit net, is Ayaan Hirsi Ali VVD-Tweede Kamerlid, beschuldigd van en geconfronteerd met een reeks kleinere en grotere leugens over haar vluchtverhaal en haar verleden. Haar leven zou minder traumatisch zijn dan ze heeft gezegd en ze zou als asielzoeker een compleet asielverhaal verzonnen hebben. Dat laatste heeft ze trouwens al eerder toegegeven. In New York registreert Twan Huys Ayaan.s eerste reactie op de ZEMBLA documentaire."</p> <p>- De reportage wordt ingestart en de voice-over van interviewer Twan Huys is hoorbaar.</p> <p>TH: "De afgelopen anderhalve week is Ayaan Hirsi Ali in de Verenigde Staten. Hoewel ze eerder gereageerd heeft in de uitzending van ZEMBLA heeft ze de complete uitzending van ZEMBLA nog niet gezien. Ze reageert vanuit een studio in New York."</p> <p>- Ayaan Hirsi Ali krijgt beelden te zien van de Zembla aflevering: 'De heilige Ayaan'.</p> <p>Voice-over uitzending: "Maar wat is er waar van haar verleden van oorlogen, vluchten en uitgehuwelijkt worden. Wij gaan op onderzoek in Nederland, Kenia en Somalië en Canada en spreken voor het eerst met haar broer en haar familie, mensen die met haar opgroeiden. Nooit eerder zijn deze mensen aan het woord geweest over het leven van Hirsi Ali. We confronteren Hirsi Ali met de feiten, feiten over haar eigen leven."</p> <p>Interviewer in de ZEMBLA aflevering: "U heeft gelogen over uw verleden."</p>

AHA: "Ik heb gelogen
Interviewer: "Maar heeft u dat de VVD verteld toen u bij de VVD kwam?"
- Start interview Huys en Hirsi Ali.
TH: ""Was je een economische vluchteling?"
AHA: "[...] in programma's, in mijn optredens zeg ik ook altijd als ik geconfronteerd word met je hebt gelukzoekers: ik ben de grootste gelukzoeker. [...] ik vraag me af: wat wordt hier nou precies bewezen? Verdachtmakingen, twijfels, conclusies het is een ingewikkeld verhaal, dat maken ze er zelf van."
- Verslaggever Twan Huys refereert vervolgens naar de uitzending van BAREND EN VAN DORP uit september 2002, waarin Hirsi Ali toegeeft te hebben gelogen over haar vluchtverhaal.
TW: "In een uitzending van Barend en Van Dorp in 2002 verteld Ayaan Hirsi Ali dat ze heeft gelogen over haar vluchtverhaal."
- Fragment Barend en Van Dorp [2002]
AHA: Het was gunstig toen om uit Somalië te komen. Ik weet niet eens of ik een status heb gekregen op basis van mijn verhaal. Ik heb niet verteld dat ik direct uit Kenia kwam, ik zei dat ik uit Somalië kwam."
Frits Barend: "Dus je hebt moeten liegen om hier je verblijfsvergunning te krijgen."
AHA: "Absoluut, maar ik weet niet of ik op basis van de leugens heb gekregen. Want nu wordt ook gelogen maar geen verblijfsvergunning uitgedeeld. Of het feit dat het een gunstig moment was om een verblijfsvergunning uit te geven."
- Fragment Zembla aflevering over de huwelijksceremonie waar Hirsi Ali volgens de ZEMBLA-uitzending wel degelijk bij aanwezig was.
TH: "In Zembla verklaren drie personen waaronder Ayaan's broer, dat ze aanwezig was bij haar huwelijk."
AHA: "De uithuwelijking, dat ik aanwezig zou zijn bij de ceremonie, dat klopt niet. Het zwakste van dit verhaal is: waarom ben ik vooraf niet benaderd? Dan had ik namelijk kunnen uitleggen, hoe het zit, waar ik bang voor ben."
- Fragment Zembla aflevering over Taida Pasic.
Interviewer: "En de discussie met betrekking tot Taida het Kosovaarse meisje heeft u voor haar gekozen dat je mocht blijven?"
AHA: "Ik heb Rita Verdonk gebeld en gezegd: Rita mag ik je daarover lastigvallen, ik heb ook gelogen."

	<p>TH: "Is de VVD de partij die klopt met de denkbeelden van Ayaan Hirsi Ali als het gaat om het asielbeleid?"</p> <p>AHA: "Ik deel de opvatting dat de integratie niet zal slagen als de immigratie niet wordt beperkt. Ik deel die opvatting omdat er een grens zit tussen hoeveel migranten een welvaartsstaat kan absorberen en tegelijkertijd een welvaartsstaat kan blijven. Daar heb ik gesprekken over gehad. Ik deel de opvatting bijvoorbeeld niet dat Taida Pasic een jong hardwerkend meisje, die voor onze economie belangrijk is, dat die wordt uitgestuurd.</p> <p>TH: "Maar daarin verschillen jullie van mening. Talentvolle gelukszoekers, economische asielzoekers mogen die het land niet meer in?"</p> <p>AHA: "Ik zou persoonlijk, en dat is geen partij standpunt, een selectie maken tussen talentvolle die bereid zijn de grondwet te erkennen en daarbij te leven, geen gevaar maar een aanwinst zijn voor de samenleving, dat die de voorkeur verdienen voor mensen die alles waar Nederland voor staat afwijzen en een vijand worden van de staat."</p>
--	---

2. Ayaan Hirsi Ali verlaat Nederland

Datum	15/05/2006
Lengte	40:41
Presentator	Paul Witteman
Deskundigen	Twan Huys, Gijs van de Westerlaken, Nilgün Yerli
Extra spreker(s)	Ayaan Hirsi Ali, Neelie Kroes, Hilbrand Nawijn
Analyse tekst	

3. Aanstelling Hirsi Ali bij AEI officieel

Datum	16/05/2006
Lengte	55:00
Presentator	Paul Witteman
Deskundigen	
Extra spreker(s)	Arno Visser, moeder Theo van Gogh
Analyse tekst	

